Indholdsfortegnelse

Prøveoplæg til Indblik og udsyn 2
Vurderingsskema til den mundtlige afgangsprøve 4
Grundloven 1849 5
Stormen på Dybbøl 1864 8
Slaget på Fælleden 11
Systemskiftet 1901 14
Kvinders valgret 17
Danmark under Den første Verdenskrig 19
Genforeningen 22
Nazismens indtog i Tyskland 26
Kanslergadeforliget 29
Augustoprøret 1943 32
Jødeaktionen oktober 1943 35
Folkedrab gennem tiden 38
FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne 42
Ungdomsoprøret 45
Energikrisen 1973 48
Murens fald 51
Maastricht 1992 54
11. september 2001 57
Tanker bag [illegible]målene 60

Til gennemsyn - ikke til undervisning

FORLAGET MELONI

Prøveoplæg til Indblik og udsyn

Historieprøven i folkeskolen

Siden skoleåret 2007/2008 har afgangsprøven i historie været mundtlig. Det betyder, at den enkelte lærer selv skal fremstille prøveoplæg. Denne bog indeholder 18 prøveoplæg, som kan bruges af alle historielærere, men oplæggene er naturligvis skræddersyet til grundbøgerne i 8. og 9. klasse i systemet "Indblik og udsyn". På forlagets web-side www.meloni.dk kan der gratis downloades flere prøveoplæg, som også indeholder links til filmklip, der kan bruges som kilder til prøveoplæggene. På de næste par sider gennemgås de praktiske detaljer omkring prøveafviklingen.

Før prøven

Du skal lave en tekstopgivelse, som elever og censor skal have mindst 14 kalenderdage inden prøvens afvikling. Opgivelserne skal indeholde materialer, som eleverne har arbejdet med på 9. klassetrin, mens materialer fra 8. klassetrin kan indgå. I modsætning til andre prøveformer, skal der ikke opgives et normalsidetal. Derimod skal opgivelserne omfatte et bredt udvalg af tekster, artikler, breve, lovtekster. Desuden skal der opgives andre materialer og udtryksformer, fx fotografier, plakater, dokumentarfilm. Tekstopgivelsen skal underskrives af skolens leder, som derfor har det formelle ansvar for at opgivelsen er i overensstemmelse med kravene.

Selve prøven

Prøveoplæggene skal have en naturlig sammenhæng med tekstopgivelsen, men de skal selvfølgelig være ukendte for eleven. Der skal være så mange oplæg til prøven, at den sidste elev har fire muligheder at vælge imellem ved lodtrækningen. Hvert oplæg må i øvrigt bruges to gange.

Prøveoplæggenes spørgsmål i bogen her er udarbejdet på den måde, at det første spørgsmål er af beskrivende karakter. Herefter stiger sværhedsgraderne, så eleverne både skal forklare/fortolke, vurdere og perspektivere. På den måde er der mulighed for, at såvel den svage som den stærke elev kan demonstrere sine historiske kundskaber.

Til hvert prøveoplæg findes "tanker bag spørgsmålene", som dels kan give læreren idéer til samtalen under prøven, men også give lærer og censor et udgangspunkt for at vurdere den enkelte elevs præstation. Disse tanker findes på side 60.

Eleven har 40 minutters forberedelsestid og må medbringe egne notater i papirform. Bøgerne fra den daglige undervisning, mobiltelefon og internetadgang må ikke forefindes i forberedelseslokalet. I lokalet er det tilladt for eleven at bru-

Tilgængelighed - ikke til undervisning

ge opslagsværker – herunder historiske atlas og ordbøger.

Til prøven og karakterfastsættelsen er der afsat 20 minutter i alt. Det er vigtigt, at eleven får mulighed for at præsentere den forberedte besvarelse. Derfor bør lærer og censor lade eleven tale og eventuelt notere sig, hvad man ønsker uddybet og præciseret i den efterfølgende samtale. Efter eleven har fremsagt det forberedte føres en samtale, stadig på elevens præmis, men ledet af læreren. Balancegangen for læreren er at styre eleven gennem prøven uden at overtage den.

Vurderingen af elevens indsats

Elevens karakter gives ud fra en helhedsbedømmelse, dvs. i hvor høj grad elevens besvarelse opfylder de mål, som det enkelte prøveoplæg relaterer sig til. Som tidligere nævnt findes der til hvert prøveoplæg forfatternes tanker om hvilke mål, der er relevante at bedømme elevens præstation på. Dette er tiltænkt som en hjælp for lærer og censor, når den enkelte elevs præstation skal vurderes. Husk, at det altid er censor, som først skal melde sit bud ud på en karakter.

I modsætning til andre mundtlige afgangsprøver findes der ikke et officielt skema til hjælp ved bedømmelsen. På næste side har vi derfor lavet et sådant skema, som kan hjælpe lærer og censor til at fastsatte den rigtige karakter. Bemærk i øvrigt at censors notater fra prøveafviklingen skal gemmes i et år i tilfælde af eventuelle klager. Disse notater skal gemmes af censor og ikke af den enkelte skole. Du kan læse mere om prøven på www.emu.dk/gsk/fag/his.

Tilbage er kun at ønske alle en rigtig god eksamination.

Slutmål efter 9. klasse

Udvikling- og sammenhængsforståelse	Kronologisk overblik	Fortolkning og formidling
• Gøre rede for begivenheder og argumentere for sammenhænge fra dansk historie og sætte disse i relation til omverdenens historie. • Forklare forskellige måder at organisere et samfund på og underbygge med lokale, nationale, nordiske og globale eksempler. • Gøre rede for og drøfte sammenhænge mellem produktion, forbrug og ressourcer i forskellige historiske perioder. • Forholde sig til eksempler på kulturmøder og kultursammenstød i dansk, europæisk og global sammenhæng.	• Gøre rede for almindelige betegnelser for tidsepoker og placere dem kronologisk. • Karakterisere sammenhænge mellem historiske begivenheder og den tid, som de foregår i. • Indgå i diskussion om forandringer i forskellige perioders opfattelser af magt og ret, herunder regulering af forholdet mellem den enkelte og fællesskabet.	• Analysere eksempler på brug af historie fra alle perioder. • Definere almindeligt brugte historiske begreber og anvende kildekritik. • Indkredse historiske emner og temaer og indgå i dialog herom. • Formulere relevante spørgsmål til emner og temaer og begrunde mulige løsningsforslag. • Søge oplysninger i forskellige fremstillinger og ved hjælp af historiske begreber og metoder og at bearbejde disse oplysninger.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Vurderingsskema til den mundtlige afgangsprøve

Elevens navn og dato for prøveafviklingen: _____

Prøven afviklet på (skolens navn): _____

Vurderingskriterier	Usikkert	Sikkert	Selvstændigt	Bemærkninger
Inddragelse af historisk viden og kronologisk forståelse Eleven inddrager relevant viden om historie erhvervet i og uden for undervisningen. Eleven kan anvende relevante faglige begreber og vise kendskab til historiske forløb, begivenheder og perioder samt placere disse i forhold til hinanden.				
Analysere, fortolke og anvende kilder Eleven kan identificere kilden og gøre rede for ophavssituationen. Eleven bruger sin analyse og fortolkning af opstillets kilder sammen med sin kendskab til emnet eller temaet til at begrunde egne synspunkter, vurderinger og perspektiveringer.				
Karakter				

Kommentarer til eksaminationen:

_____

_____

_____

Dette notat skal opbevares af censor fra dags dato.

Tilgennemsyn - ikke til undervisning

Grundloven 1849

Der findes flere forskellige måder at styre en stat på. Hvis én mand har hele magten, er der tale om et enevældigt kongedømme. Har en gruppe af personer magten, kaldes styreformen aristokratisk eller adelsvælde. Og bestemmer folket, er der tale demokrati. I middelalderen og frem til 1660 var der adelsvælde i Danmark. I 1660 blev der indført enevælde. Men efterhånden var der flere og flere, der ønskede at få indført demokrati, og den 21. marts 1848 gik et stort folkeoptog op til Frederik den 7. for at kræve demokrati i Danmark. Kongen efterkom folkets ønske, og den 5. juni 1849 underskrev Frederik den 7. Junigrundloven.

Spørgsmål 1

Se på maleriet af Den grundlovgivende Rigsforsamling i kilde 1.

a) Hvad fortæller billedet dig om, hvem der havde mest at sige, da Danmarks første grundlov skulle laves? Mænd eller kvinder? Rige eller fattige? Unge eller ældre?

Spørgsmål 2

Læs paragrafferne fra Junigrundloven i kilde 2.

a) Hvem havde ifølge Junigrundloven valgret og valgbarhed til Folketinget og Landstinget.

b) Mener du, at Junigrundloven er udtryk for et rigtigt demokrati? Begrund dit svar.

Spørgsmål 3

Læs kilde 3.

a) Hvilket syn havde de gamle romere på kongedømme, aristokrati og demokrati som styreformer ifølge kilde 3?

b) Er du enig eller uenig med de gamle romere i deres syn på de tre styreformer?

c) Hvilke fordele og ulemper er der efter din mening ved henholdsvis kongedømme, aristokrati og demokrati som styreform?

Spørgsmål 4

a) Hvordan skal demokratiet efter din mening indrettes i Danmark? Begrund dit svar.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Den grundlovgivende Rigsforsamling

I 1864 malede Constantin Hansen Den grundlovgivende Rigsforsamling, der var samlet til møde på Christiansborg i oktober 1848. Maleriet hænger i dag på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 2: Junigrundloven

Junigrundloven blev underskrevet af Frederik den 7. Det skete den 5. juni 1849. Her er et uddrag af loven, der viser, hvem der havde valgret og var valgbar til Folketinget og Landstinget:

§ 34

Rigsdagen består af Folketinget og Landstinget.

§ 35

Valgret til Folketinget har enhver uberygtet mand, som har dansk indfødsret, og som er fyldt 30 år. Det gælder dog ikke for mænd:

a. der ikke har egen husstand, og som står i privat tjenesteforhold,

b. der får eller har fået understøttelse af fattigvæsenet, og som ikke har betalt beløbet tilbage eller har fået det eftergivet,

c. der ikke har sin egen bolig,

d. der ikke har haft bopæl i et år i den valgkreds, hvor han opholder sig på det tidspunkt, hvor valget foregår.

§ 36

Valgbar til Folketinget er - med de i § 35 a, b, c nævnte undtagelser - enhver uberygtet mand, som har indfødsret, og som er fyldt 25 år.

§ 39

Valgret til Landstinget har enhver, der ifølge § 35 har valgret til Folketinget.

§ 40

Valgbar til Landstinget er enhver uberygtet mand, som har indfødsret, som ikke er gået fallit, og som er fyldt 40 år, og som i det sidste år enten har betalt direkte skat til staten eller kommunen på mindst 200 Rigsbankdaler, eller som kan bevise, at han har haft en årlig indtægt på mindst 1200 Rigsbankdaler.

(Paragrafferne er lettere omskrevet)

Kilde 3: Forfatningskredsløbet

I Romerriget mente man, at de forskellige måder at styre en stat på med mellemrum afløste hinanden. Herom skriver Peter Ørsted, der forsker i styreformerne i det gamle Rom:

I Romerriget anerkendte man tre styreformer som ligeværdige eller lige gode. Det var eneherren eller monarkiet; det var et styre ved et mindretal, en begrænset kreds af personer, aristokrati, eller det var som tredje mulighed, demokratiet, et styre ved hele folket. Det er meget væsentligt at understrege, at i en antik* forståelsesramme var det afgørende ikke, hvem der styrede samfundet, men hvordan det blev gjort. Opfyldte statslederen kravet om frihed og retfærdighed, var det lige godt, om det var en monark, et aristokrati eller et demokrati, der havde magten.

(Peter Ørsted: "Romerne. Dagligliv i det romerske imperium". Gyldendal 1994, side 44 i lettere omskrevet form)

*Antik: Antik hentyder her til den periode i historien, hvor Det romerske Rige var det mægtigste i verden.

Tilgængemsyn - ikke til undervisning

Stormen på Dybbøl 1864

I 1864 udbrød der krig mellem Danmark og Preussen/Østrig. Den 18. april 1864 stod det afgørende slag ved Dybbøl, hvor danskerne tabte stort. Ved fredsaftalen måtte Danmark afstå Slesvig-Holsten, Lauenburg samt Sønderjylland. Det betød, at Danmarks grænse mod syd nu var flyttet op til Kongeåen nær Kolding. Krigen havde kostet over 3000 danske soldater livet, og mindst lige så mange var blevet såret under kampene. Desuden havde krigen kostet Danmark over 60 millioner kroner, hvilket var en enorm sum dengang.

Spørgsmål 1

Læs kilde 1.

a) Hvordan er soldaternes moral og kampgejst beskrevet?

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Hvordan beskriver forfatteren den danske hærs indsats?

b) Hvilke grunde kan der være til, at kilde 1 og 2 ser så forskelligt på hærens indsats?

Spørgsmål 3

Se kilde 3.

a) Hvilken af disse fremstillinger er mest troværdig? Begrund dit svar.

Spørgsmål 4

a) Tabet af Slesvig-Holsten, Lauenburg og Sønderjylland var et stort nederlag for danskerne. Brug din historiske viden og fortæl med 1-2 eksempler om andre krige Danmark har været involveret i.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Beretning fra en dansk major

Nedenstående er uddrag af et brev fra den danske major Ernst Frederik Schau. Han blev alvorlig såret ved Dybbøl 18. april 1864 og herefter taget til fange. Han døde af sine sår 24. april 1864.

16. april 1864

I aftes har … både i 16. og 17. regiments mandskab gjort fuldstændig mytteri*, da de skulle over i stillingen, og vedblev at værge sig, skønt officererne gjorde alt muligt for at formå dem dertil. Til sidst måtte den syge general Gerlach begive sig derhen for at tale til dem, så de endelig bekvemmede sig til at gå, men mumlende at de i så fald straks ville overgive dem til prøjserne, hvis disse stormede. Situationen er således blevet højst uhyggelig, thi det må jo ende med arméens vanære, hvis man ikke i tide går tilbage. Nu er min general på min opfordring taget til hovedkvarteret for at skildre dem tilstanden. Om det lykkes at rokke dem, er imidlertid tvivlsomt, da krigsministeriet har befalet, at stillingen skal holdes til det yderste. Spørgsmålet er da, om det yderste øjeblik ikke er kommet …

17. april 1864

Som jeg skrev i går, bliver situationen stadig mere og mere uhyggelig. I aftes ved afløsningen tog fjenden således 60 mand, der lå i skyttegravene, til fange. De slynger skreg øjeblik pardon*, da fjenden styrtede frem og affyrede ikke et skud. Men skønt man således har beviser nok på, at det vil være en umulighed at holde stillingen i tilfælde af den storm, så vil dog det højeste ministerium ikke tillade os at gå tilbage, men foretrække at udsætte arméen for vanære og fuldstændig ruin.

(Sten Nicolaisen: "Kilder til Danmarks historie 1730-1901". Malling Beck 1988, side 24)

* mytteri: militær ulydighed hvor man nægter at udføre en ordre

* skreg øjeblik pardon: overgav sig uden kamp.

Kilde 2: En dansk historiker fortæller om stormen på Dybbøl

A.D. Jørgensen var historiker. Han var født og opvokset i Sønderjylland. I 1882 udgav han bogen: "40 fortællinger af fædrelandets historie". Heri skrev han blandt andet:

Forsvaret af denne sidste stilling på Sønderjyllands fastland førtes ikke des mindre med en udholdenhed og tapperhed, som vakte hele Europas beundring for den danske hær. Uge efter uge fortsatte fjenden sine belejringsarbejder med den største kraft; vore folk stod udsatte for den frygteligste ild*… Men en uge modstod de sønderskudte skanser ethvert angreb. Anden uge efter påskedag (28. marts) forsøgte fjenden at tage stillingen med storm; kampen begyndte om morgenen kl. 3 og fortsatte til kl. 7, da det lykkedes at kaste ham tilbage over hele linien. Af de lidte tab faldt omtrent halvdelen på 10. regiment, som bestod af sønderjyder, og som på denne dag for sidste gang havde lejlighed til at vinde blodige laurbær under Dannebrog. Først treugersdagen efter, den 18. april, faldt stillingen efter et blodigt forsvar i fjendens hænder.

(A.D. Jørgensen: "40 fortællinger af fædrelandets historie". Forlaget Sesam 1995, side 371)

* fjenden bruger kanoner til at bombardere de danske stillinger.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 3: Ottende brigades angreb ved Dybbøl 18. april 1864

I 1894 malede Vilhelm Rosenstrand billedet, som han kaldte: ” Ottende brigades angreb ved Dybbøl 18. april 1864”.

Tysk fotografi fra 19. april 1864 der viser de indtagne danske skanser.

Det tyske fotografi er taget umiddelbart efter angrebet på Dybbøl.

Tilgængelig - ikke til undervisning

Slaget på Fælleden

Søndag den 5. maj 1872 kom det på Fælleden i København til kampe mellem arbejdere og politi. Baggrunden var, at arbejderne anført af Louis Pio havde indkaldt til folkemøde på Fælleden. Mødet blev i første omgang forbudt af politidirektør Crone. Alligevel dukkede mange arbejdere op på Fælleden denne søndag. Der opstod et kæmpemæssigt slagsmål mellem arbejdere og politi. Mere end 100 politifolk kom til skade. Ingen, hverken politi eller demonstranter, mistede livet, blandt andet fordi de sabelbevæbnede politiryttere havde ordre til ikke at stikke med den spidse ende af deres våben. I de følgende år efter slaget på Fælleden blev der oprettet flere fagforeninger, ligesom Socialdemokratiet fik flere medlemmer.

Spørgsmål 1

Læs kilde 1.

a) Hvad der står i Grundloven om reglerne for at danne foreninger og afholde møder i det fri?

b) Hvilke argumenter kunne politiet ifølge Grundloven have for at forbyde mødet på Fælleden?

Spørgsmål 2

Se kilde 2.

a) Hvorfor slog myndighederne så hårdt ned på demonstranterne?

b) Hvilken interesse kunne ugebladet Ravnen have i at fremstille begivenheden på denne måde?

Spørgsmål 3

Læs kilde 3.

a) Sammenlign Fabriksloven af 1873 med de forhold der gælder i dag.

Spørgsmål 4

a) Slaget på Fælleden var det første større opgør mellem myndighederne og arbejderbevægelsen. Brug din historiske viden og fortæl med 1-2 eksempler om andre kampe mellem politiet og grupper af den danske befolkning.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Uddrag af Grundloven

Grundloven indeholder de grundlæggende bestemmelser for, hvordan Danmark skal styres. Her står blandt andet:

§ 78

Stk. 1.
Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at danne foreninger i et hvert lovligt øjemed.

Stk. 2.
Foreninger, der virker eller søger at opnå deres mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende, bliver at opløse ved dom.

Stk. 3.
Ingen forening kan opløses ved en regeringsforanstaltning. Dog kan en forening foreløbig forbydes, men der skal da straks anlægges sag imod den til dens opløsning.

Stk. 4.
Sager om opløsning af politiske foreninger skal uden særlig tilladelse kunne indbringes for rigets øverste domstol.

§ 79

Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at samle sig ubevæbnede. Offentlige forsamlinger har politiet ret til at overvære. Forsamlinger under åben himmel kan forbydes, når der af dem kan befrygtes fare for den offentlige fred.

§ 80

Ved opløb må den væbnede magt, når den ikke angribes, kun skride ind, efter at mængden tre gange i kongens og lovens navn forgæves er opfordret til at skilles.

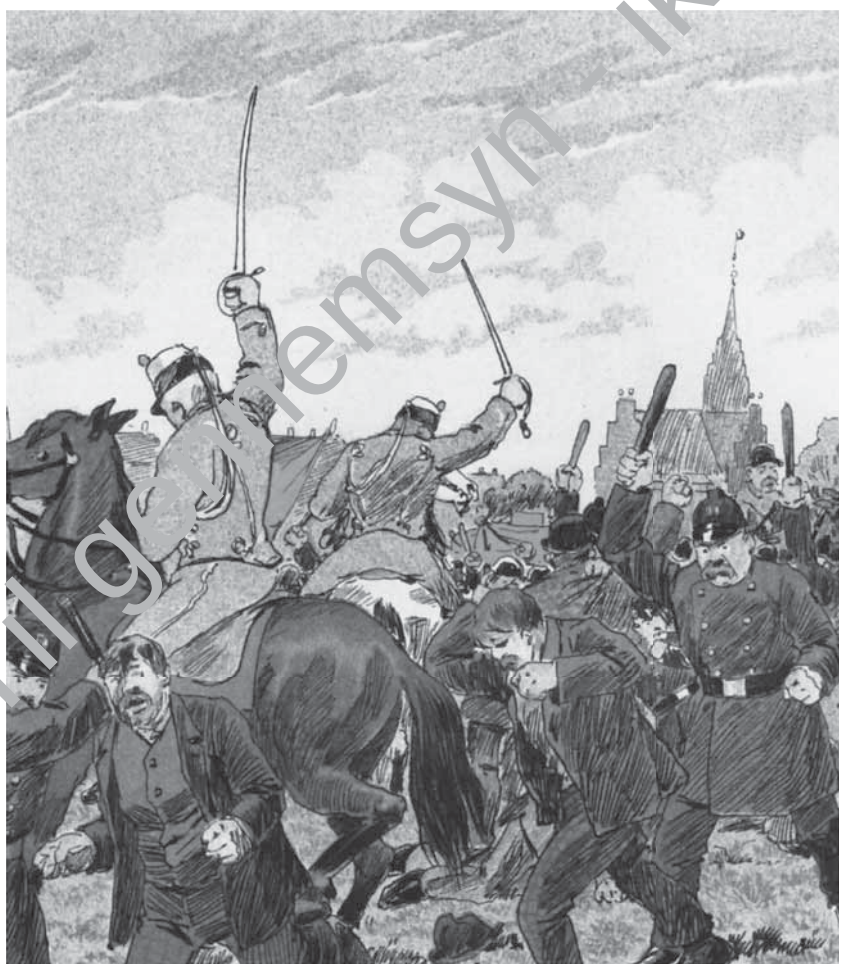

Kilde 2: Slaget på Fælleden
Tegningen blev bragt i det socialistiske ugeblad Ravnen i 1872.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 3: Den første fabrikslov

I 1873 blev den første fabrikslov vedtaget. Denne begrænsede blandt andet arbejdsgivernes brug af børn til arbejdet på fabrikkerne. Denne lov ses som socialisternes første store sejr i Danmark. I fabriksloven af 1873 står der blandt andet:

§ 1

Arbejde i fabrikker eller sådanne værksteder og arbejdssteder, hvor arbejdet udføres på fabriksmæssig måde, er undergivet det offentlige tilsyn, hvis der anvendes personer under 18 år, hvad enten arbejdet vedrører selve fabrikationen eller har tilknytning dertil.

§ 2

Børn, som ikke har fyldt 10 år, må ikke anvendes til det i §1 omhandlede arbejde. Børn i alderen 10-14 må ikke arbejde mere end seks og en halv time i løbet af et døgn. Deri indberegnet en hviletid på mindst en halv time. Desuden må arbejdet ikke forgå før kl. 6 morgen eller efter kl. 20 aften.

§ 3

Unge af begge køn mellem 14 og 18 år må ikke arbejde mere end 12 timer i løbet af et døgn. Heller ikke i tiden før kl. 5 morgen eller efter 21 aften. I den nævnte arbejdstid på 12 timer skal der gives de unge mennesker til hvile- og måltider mindst to timer mellem kl. 8 morgen og kl. 18 aften, hvoraf en og en halv time skal gives før kl. 15.

§ 5

Børn må ikke anvendes til arbejde på folkekirkens søn- og helligdage.

§ 11

Arbejdsstedet skal indrettes således, at arbejdernes sundhed, liv og lemmer på bedste måde beskyttes under selve produktionen, som under opholdet i arbejdsrummet … Børn og unge mennesker må ikke anvendes til at rense nogen del af maskinerne, mens disse er i bevægelse.

§ 12

Til at føre tilsyn med, at de disse regler overholdes, og til årligt at undersøge arbejdspladserne på virksomhederne, ansættes af indenrigsministeren to arbejdsinspektører.

(Sten Nicolaisen: "Kilder til Danmarks historie 1730-1901". Malling Beck 1988, side 30-31 i lettere omskrevet form)

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Systemskiftet 1901

Med systemskiftet i 1901 blev der indført parlamentarisme i Danmark. Parlamentarisme er en styreform, hvor parlamentet – i Danmark Folketinget – godkender regeringen. Således er det flertallet i Folketinget, der bestemmer, hvem der skal danne regering, og hvilke love der skal vedtages.

Før systemskiftet i 1901 havde regeringen faktisk mulighed for at vedtage love uden om flertallet i Folketinget. I slutningen af 1800-tallet havde bønderne i partiet Venstre flertallet i Folketinget. Men da de ikke ville stemme for Højreregeringens lovforslag, blev de sendt hjem af regeringschefen J.B.S. Estrup. På den måde kunne Estrup styre landet uden om Folketinget. Men det er altså ikke muligt efter systemskiftet i 1901.

Spørgsmål 1

Se maleriet i kilde 1.

a) Hvorfor tror du, at gendarmerne altid red to og to?

b) Giv eksempler på lande i dag, hvor der også findes statspoliti, som har til opgave at bekæmpe optøjer og uro.

c) Hvad kan være årsager til uro og optøjer i de lande, du har nævnt?

d) Mener du, at der var rigtigt demokrati i Danmark i slutningen af 1800-tallet, da De blå Gendarmer skulle sørge for ro og orden? Begrund dit svar.

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Hvorfor er demokratiet ifølge Francis Fukuyama den bedste styreform?

b) Er du enig med Francis Fukuyama i, at demokrati er den bedste styreform? Begrund dit svar.

c) Tror du alle er enige i at demokrati er den bedste styreform? Du kan inddrage kilde 3 i din besvarelse.

Spørgsmål 3

Læs kilde 3.

a) Hvilken styreform ønsker de muslimer, der er tilknyttet Hizb ut-Tahrir, at få indført i Danmark?

b) Mener du, at synspunkterne i kilde 2 gælder for alle muslimer? Begrund dit svar.

c) Synes du, at Hizb ut-Tahrir bør forbydes i Danmark? Begrund dit svar.

Tilgennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Estrups blå gendarmer

De fleste bønder var vrede over, at godsejeren J.B.S. Estrup, der var leder af landets regering, havde sendt politikerne i partiet Venstre hjem fra Folketinget i 1877. For at forhindre uro og optøjer oprettede Estrup i 1885 et militærkorps, der blev kaldt for Estrups blå gendarmer. Gendarmerne var et statspoliti, der også opkrævede skatter. Som det ses på maleriet af Frants Henningsen, red de altid mindst to og to sammen.

Kilde 2: Demokrati som den bedste styreform

I 1992 skrev den amerikanske professor Francis Fukuyama bogen: "Historiens afslutning og det sidste menneske". Han mener, at den demokratiske styreform er den bedste af alle styreformer. Her kan du læse lidt om hans tanker:

… det liberale demokrati, hvor alle mennesker er frie og lige, går sin sejrsgang gennem verden. I 1975 var der 30 demokratier verden over. I 1990, mens Fukuyama arbejdede med bogen, var der 60 demokratier. En fordobling på bare 15 år. Så ja, det går den rette vej – det er bare at tælle.

I bogen gør Fukuyama meget ud af at beskrive, hvorfor demokrati er den bedste styreform. Således mener han, at det ikke kan være tilfældigt, at økonomien og velstanden trives bedst i lande med demokrati. Han begrunder det også med at mennesker har brug for anerkendelse ud over den, som følger af økonomisk velstand. Den anerkendelse opnås gennem demokratiske samfunds opfattelse af menneskene som ukrænkelige.

(Politiken dk 22. juli 2006 i lettere omskrevet form)

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 3: Islam i Europa

Den 21. januar 2011 holdt den islamiske organisation Hizb ut-Tahrir møde i Den sorte Diamant i København. I invitationen til mødet stod der, at muslimer i Afghanistan har pligt til væbnet modstand mod danske soldater. Mødet fik lektor Lone Nørgaard til at skrive følgende:

Derfor er det bekymrende, at alt for mange ikke tager Hizb ut-Tahrir alvorligt og slet ikke har fattet, at politisk islam har en "køreplan" for islamiseringen af Europa.

Helt overordnet lyder "instruksen" på, at muslimer ikke skal integrere sig som enkeltindivider i fx Danmark, men bosætte sig i grupper, så de kan komme til at bestemme meget der, hvor de bosætter sig.

Gennemførelsen af sharialovgivning* er målet. Hvis man skal beskrive planen mere præcist, så handler det om først at skabe en islamisk bevidsthed: Kvinderne skal iføre sig hijab* og alle skal spise halalkød*, for det giver synlighed til det muslimske samfund. De ved, hvem de er, og sharia kan så småt begynde at blive ført ud i livet.

(Lone Nørgaard: "Hizb ut-Tahrir vil islamisere Europa", i: Kristeligt Dagblad 26. januar 2011 i lettere omskrevet form)

*sharialovgivning: Sharia er de religiøse love, som en muslim skal følge. Disse handler også om, hvordan samfundet skal styres.

*hijab: tørklæde

*halalkød: kød fra dyr, der er slagtet på en bestemt måde. Halalslagtning foregår ved at skære gennem halspulsåren, struben og spiserøret med et enkelt snit for at få alt blodet ud af dyret. Muslimer må nemlig ikke spise blod.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kvinders valgret

Da demokratiet blev indført i Danmark i 1849, var det kun mænd, der fik stemmeret. I slutningen af 1800-tallet var der flere og flere, der krævede, at også kvinderne skulle have stemmeret, og i begyndelsen af 1900-tallet fik kvinderne flere og flere politiske rettigheder. I 1908 fik de således stemmeret til kommunalvalg. Og i 1915 fik de stemmeret til Folketinget og Landstinget på samme vilkår som mændene.

Spørgsmål 1

Se billedet i kilde 1.

a) Hvad siger det om kønsrollemønsteret i begyndelsen af 1900-tallet?

b) Hvordan tror du, forholdet mellem mandlige og kvindelige ministre er i dag?

c) Hvad siger forholdet mellem mandlige og kvindelige ministre i dag om kønsrollemønstret i politik?

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Hvilke grunde giver Luther til at mænd skal beskæftige sig med politik, mens kvinder skal passe hus og hjem?

b) Hvorfor mon Luther mente, som han gjorde, da han i 1500-tallet skrev om mænd og kvinders roller i samfundet?

c) Hvad ville du have svaret Luther, hvis det var i dag, han havde skrevet, som han gjorde?

Spørgsmål 3

Læs kilde 3.

a) Hvilke forskelle er der ifølge eksperterne på mænd og kvinder, når det handler om politik?

b) Er du enig med eksperterne i, at der er forskel på, hvad mænd og kvinder lægger vægt på i politik? Begrund dit svar.

c) I dag er der stadig flere mænd end kvinder i Folketinget. Giv forslag til, hvordan der kan komme lige så mange kvinder som mænd ind i Folketinget i dag?

Til gennemsyn - ikke til undervisning

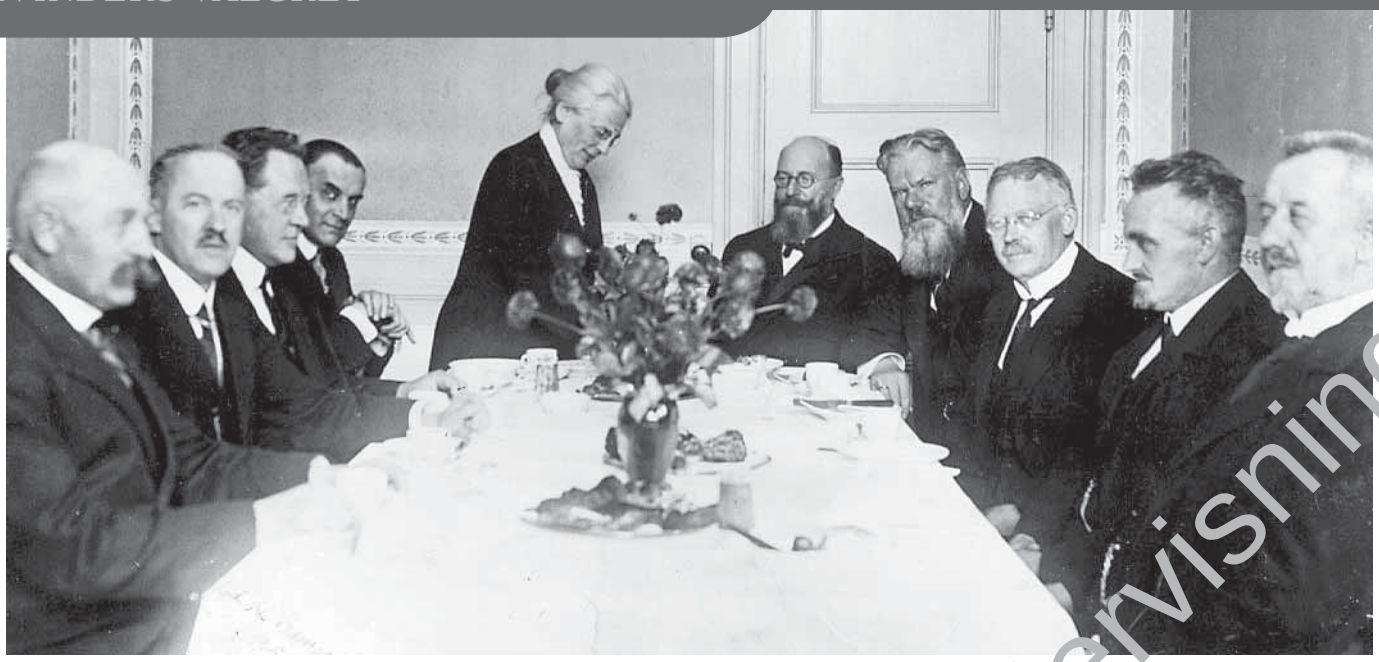

Kilde 1: Nina Bang har fødselsdag

Nina Bang var Danmarks første kvindelige minister. Hun blev valgt ind i Landstinget i 1918 for Socialdemokratiet, og fra 1924 til 1926 var hun undervisningsminister under Staunings ledelse. På billedet, der er fra 1926, skænker Nina Bang chokolade for sine ministerkollegaer. Det er nemlig hendes fødselsdag.

Kilde 2: Martin Luthers syn på mænd og kvinder

Luther, der levede fra 1483 til 1546, skrev ikke kun om religiøse forhold. Han skrev også om forskellen på mænd og kvinder:

Mændene har bredt bryst og smalle hofter. Derfor har de også forstand. Kvinderne har smalt bryst og brede hofter og bag. På den måde viser naturen selv, at de skal sidde stille og passe hus.

Kvinder taler godt om det huslige … Hvad de ikke opnår ved veltalenhed, opnår de ved tårer … Men når de taler om andet end det huslige, er de ikke noget værd. Så er det kun snak, ikke fornuft. Når de taler om samfundsspørgsmål, er det aldeles tåbeligt og forvirret. Derfor er det klart, at kvinden er skabt til det huslige, og manden til arbejde i samfundet, krig og politik.

(Jens Aage Poulsen: "Da djævelen slap løs. Hans Tausen og reformationen i Danmark 1520 – 1540". Lærervejledningen. Gyldendal 1994, side 31)

Kilde 3: Kvinder er fra Venus og mænd er fra Mars

Flere eksperter mener, at der er stor forskel på, hvorfor mænd og kvinder stemmer, som de gør, til politiske valg. Ifølge eksperterne vil kvinder have helhed, mens mænd vil have logik. Martin Hein og Anne Randby Toft skriver:

Trods formel ligestilling spiller forskellen mellem kønnene stadig en stor rolle - også i politik. Kvinderne er mere orienteret mod de bløde, humanistiske og sociale forhold, hvor mænd - især de yngre - tænker mere på de økonomiske forhold, siger kønsforsker Kenneth Reinicke fra Roskilde Universitet.

Han bakkes op af ekspert i meningsmålinger Kenneth Thue Nielsen. Han mener ligefrem, at det vil stille særlige krav til politikerne i den kommende valgkamp, at mænd og kvinder ikke ser ens på politik. Kvinder er mere lighedsorienterede og tænker mere på velfærd, end mænd gør. Derfor vil vi også se, at især kvinderne vil kræve nogle nye bud på, hvordan politikerne vil sikre velfærden, siger eksperten.

(Martin Hein og Anne Randby Toft: "Kvinder vil have helhed. Mænd vil have logik", i: Nordjyske Stiftstidende 20. februar 2011, Indsigt side 8 i lettere omskrevet form)

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Danmark under Den første Verdenskrig

Den 28. juni 1914 erklærede Østrig-Ungarn krig mod Serbien. På grund af de mange alliancer stormagterne imellem betød det, at alle Europas stormagter i de følgende uger kom i krig med hinanden. Krigen kostede millioner af soldater livet, og dens grusomhed og meningsløshed var på dette tidspunkt i historien ikke set tidligere. Den 2. august 1914 erklærede den danske regering sig neutral. Frem til våbenhvilen den 11. november 1918 forblev Danmark uden for krigen. Alligevel kunne krigen mærkes i Danmark.

Spørgsmål 1

Læs kilde 1.

a) Hvordan blev Danmark påvirket af verdenskrigen?

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Hvordan bliver de nyrige producenter beskrevet – inddrag eventuelt kilde 3?

b) Sammenlign kilde 1 og 2. Hvordan kan der være så stor forskel på kilderne, når de beskriver den nøjagtig samme tid?

Spørgsmål 3

a) Nævn et andet eksempel hvor den danske befolkning har oplevet en krise forskelligt?

Spørgsmål 4

a) Fortæl ud fra din historiske viden mere om Danmarks historie under Den første Verdenskrig. Kom eventuelt ind på Sønderjyllands rolle under krigen.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: En fortælling om Danmark under Den første Verdenskrig

I historiebogen "Det danske Folk" fra 1940 står der blandt andet:

Selvom vi blev holdt uden for Krigen, mærkede vi den dog på mange måder. De krigsførende nationer fik snart brug for varer fra de neutrale lande og betalte høje priser for alt, hvad de modtog. De danske landmænd, købmænd og skibsejere tjente derfor mange penge i krigsårene. Da vi udførte så mange varer og kun indførte få, blev der snart mangel på de vigtigste livsfornødenheder. Priserne steg mere og mere. Til sidst blev det så knapt med madvarer, at regeringen måtte gribe ind. Den sørgede for at de nødvendigste fødevarer blev ligeligt fordelt – rationeret – til befolkningen. Der blev udstedt rationeringskort til brød, smør, kød osv., så enhver kun kunne få en bestemt mængde. Flere og flere fabrikker blev nødt til at standse, fordi de ikke kunne få de nødvendige ting fra udlandet at arbejde med, og dermed bredte arbejdsløsheden sig. Staten måtte så hjælpe og gav mange millioner kroner til de arbejdsløse og til andre, der trængte til støtte i denne vanskelige tid.

(Alfred Jeppesen og Th. Heltoft: "Det danske folk". Gyldendal 1940, side 201-202 i lettere omskrevet form)

Kilde 2: Selskab på Wivel

Da krigen brød ud i 1914, fandtes der i Danmark 21 fabrikker, som producerede kød på dåse. Dette tal steg til 148, og eksporten af kødkonserves blev mere end 50 gange større i løbet af krigen. Disse producenter tjente ofte mange penge, og pengene blev blandt andet brugt på de fineste restauranter. Her fortæller kapelmester på restaurant Wivel i København, Theodor Lumbye, hvordan et selskab kunne forløbe:

Tjenerne hos Wivel tjente styrtende med penge, og der betaltes ofte op til 50 kr. for at reservere et bord. Når tjeneren lagde menukortet frem og spurgte om man ønskede den store eller lille diner*, lød svaret uvægerligt:

"Sæl´følgelig den store".

"Ønsker herskabet klar suppe eller legeret suppe, hummer eller fiskefilet, eller … "

"Vi ønsker alt, hvad der står på spisekortet".

"Hvilke vinmærker må vi servere herskabet?"

"De dyreste".

På bordene var der som regel anbragt et stort krystalglas med engelske bladsellerier, og dem fejede man væk med en bemærkning om, at man ville have ordentlige blomster på bordet. Et mysterium for mange var serveringen af østers, for de fleste troede, at skallen også skulle spises. Det var heller ikke ualmindeligt, at man gnavede af tællen*, der lå omkring den delikate strassbourger-leverpostej, at man anbragte rødvinen i champagnekøleren og stangede tænder med hummergaflerne.

Når der skulle skiftes duge, gik det ikke hurtigt nok for visse gæster, og så rev man simpelthen dugen af med hele servicet. Gullasch var ikke et ord, man gerne nævnede, og på de fleste restauranter fandtes gullasch ikke på spisekortet.

(Lars Lindebjerg: "De så det ske. Danmark under 1. verdenskrig". Forlaget Skrifola 1966, side 76)

*diner: middagsmåltid

*tællen: fedtkanten

Til gennemsyn - ikke til undervisning

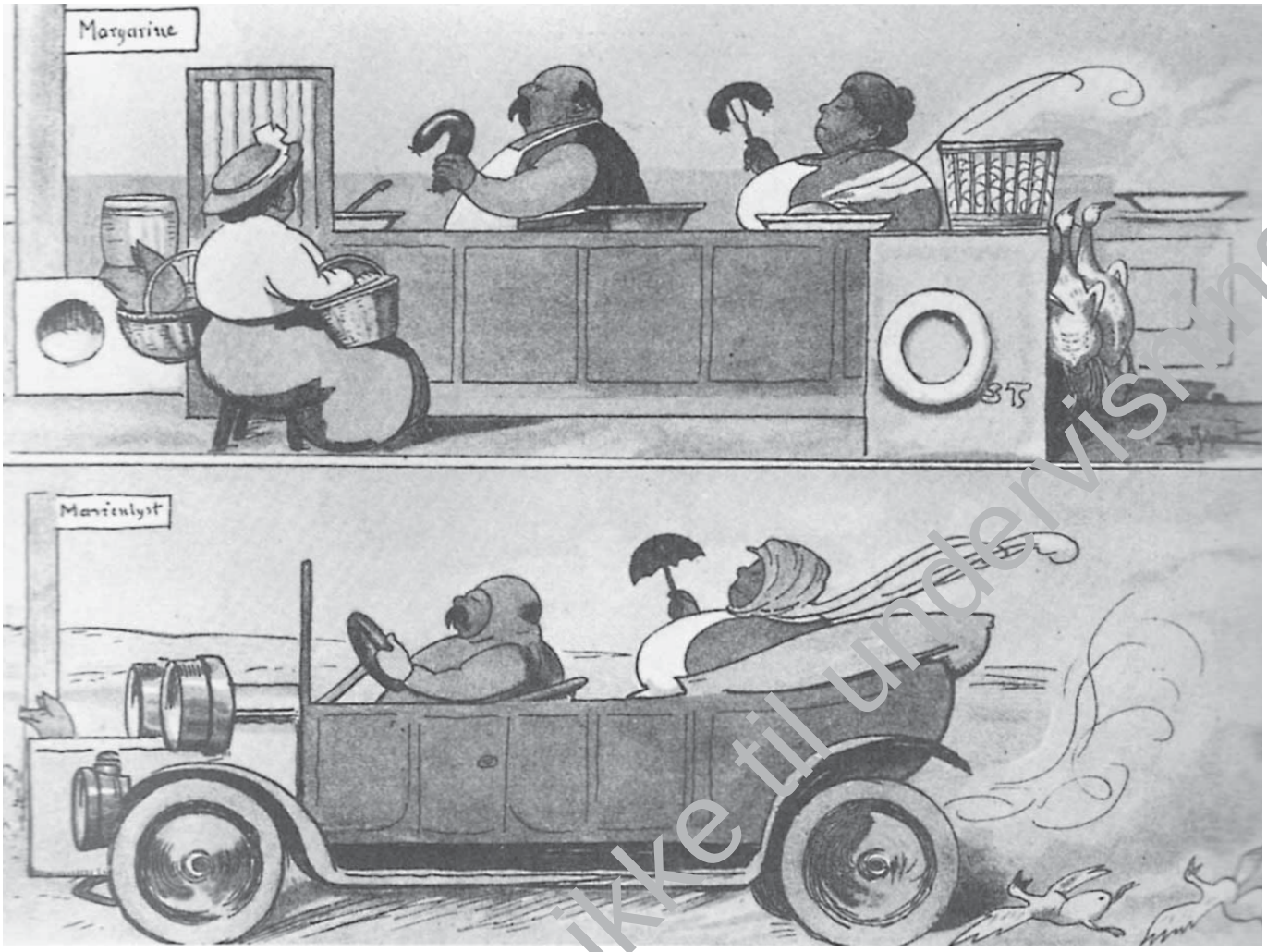

Kilde 3: De nyrige
Satirisk tegning fra årbogen Blæksprutten fra 1915.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Genforeningen

Da Den første Verdenskrig sluttede, blev det bestemt, at der skulle afholdes folkeafstemning i det dansk-tyske grænseområde. Befolkningen i dette område skulle beslutte sig for, om man ville tilhøre Danmark eller Tyskland. Ved afstemningen den 20. februar 1920 blev resultatet, at Nordslesvig blev en del af Danmark, mens det sydlige Slesvig skulle tilhøre Tyskland. Dermed havde Danmark fået noget af det tabte land tilbage fra nederlaget i 1864. På begge sider af grænse fandtes mindretal – altså tysksindede i Danmark, og dansksindede i Tyskland. Disse mindretal skulle respekteres, ligesom de fik tilladelse til fx at drive skole og beholde deres sprog. Mindretallene findes stadig i dag.

Spørgsmål 1

Læs kilde 1.

a) Hvordan er kongens popularitet beskrevet?

b) Hvad nævnes der i kilden om de nationale mindretal?

Spørgsmål 2

Se kilde 2.

a) Hvad kan mindestenen fra Nordjylland fortælle om den danske nations syn på Genforeningen?

Spørgsmål 3

a) Hvilke årsager kan der være til, at de ældre i det tyske mindretal er bekymret for mindretallets fremtid? Inddrag gerne kilde 3 i din besvarelse.

Spørgsmål 4

a) Respekten for det dansk-tyske mindretal på begge sider er ofte blevet fremhævet som et meget positiv resultat af fredsforhandlingerne efter Den første Verdenskrig. Brug din historiske viden og fortæl med 1-2 eksempler fra historien, hvor mindretal er blevet forfulgt.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Tilgrnemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Christian den 10. rider over den gamle grænse

I historiebogen "Det danske Folk" fra 1940 står der blandt andet:

Den 10. Juli 1920 red Kong Christian den Tiende paa en hvid Hest over den gamle Grænse, og overalt blev han modtaget med Begejstring af den dansksindede Befolkning. Dagen efter samledes mange Tusinde Danskere paa Dybbøl Banke for at fejre Genforeningen. Her fik Kongen overrakt et gammel, falmet Flag, det sidste der blev strøget i Sønderborg, da Preusserne i 1864 rykkede ind i byen. Ved Festen holdt den nordslesvigske Grev Otto Schack en Tale, og på Sønderjydernes Vegne sagde han: "Vi vil være dig gode og trofaste Sønner og Døtre, Danmark, det lover vi dig i Dag – det giver vi dig Haandslag paa, Kong Christian". Efter Dybbølfesten rejste Kongen og Dronningen med deres Følge gennem Sønderjylland for at hilse på Befolkningen. Ved Krusaa i Nærheden af Flensborg mødtes de Danske, som boede Syd for den ny Grænse. De sørgede over, at de ikke var kommet til Danmark; men Kongen gav dem det Løfte: "I skal ikke blive glemt!". Ved Genforeningen kom en Del Tyskere, som boede i Nordslesvig ind under Danmark. Hvor Kongen traf dem, lovede han, at der skulde blive taget Hensyn til dem, så godt det lod sig gøre, når blot de vilde rette sig efter de danske Love.

(Alfred Jeppesen og Th. Heltoft: "Det danske folk". Gyldendal 1940, side 201-202)

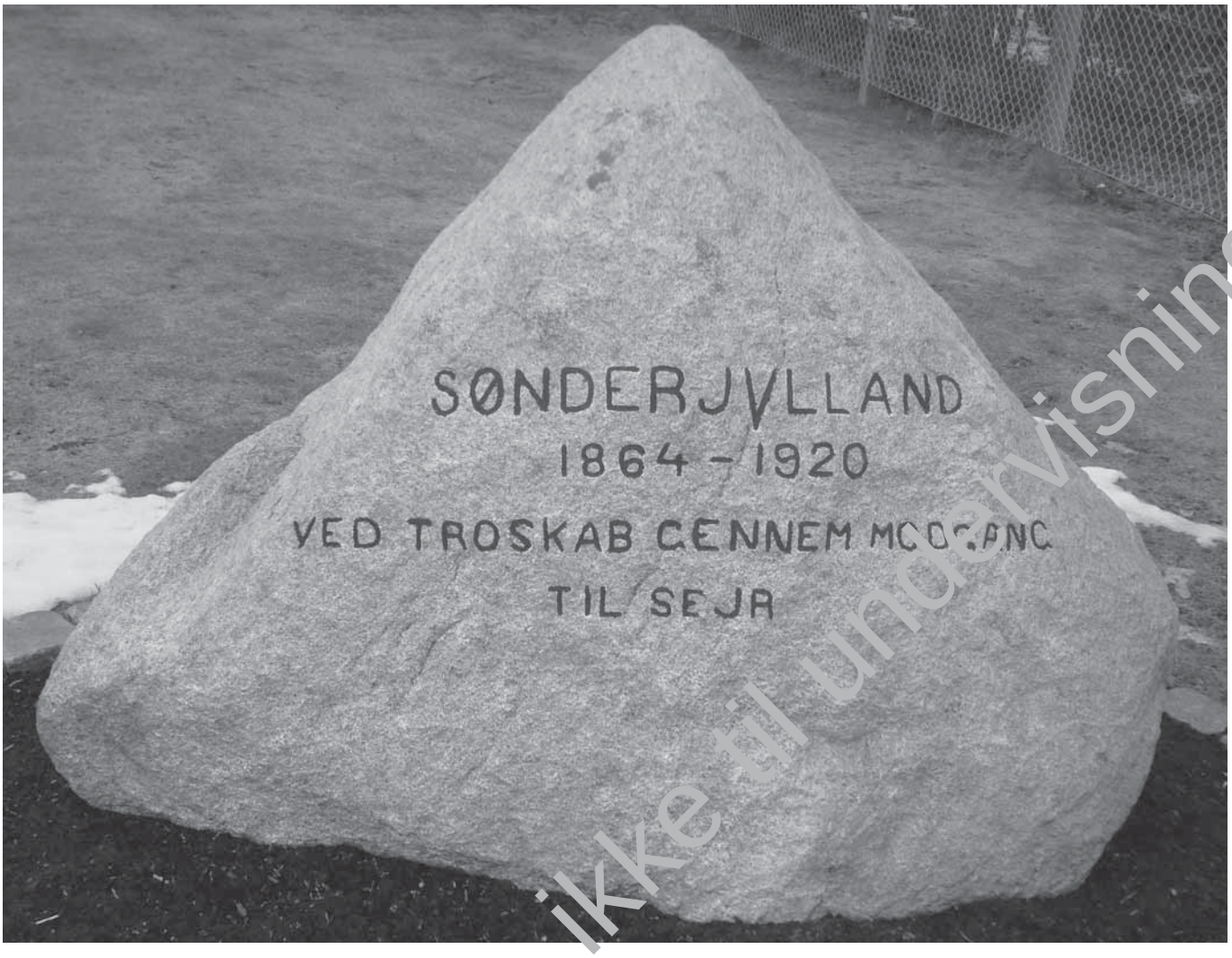

Kilde 2: Mindesten

Mange steder i Danmark findes forskellige mindesmærker for Genforeningen i 1920. Her Genforeningens mindesten i landsbyen Bjergby nær Hjørring i Nordjylland.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 3: Om det tyske mindretal i Danmark

Uddrag af artikel fra avisen Information fra 25. januar 2008. Artiklen hed "I lille Tyskland".

Der er intet, der indikerer*, at der er anderledes her. Men det er der. Her bor danskere og tyskere side om side - eller tyskere er de vel næppe. Mange af familierne har boet her i generationer, de taler lokale dialekter, variationer over sønderjysk, samtidig med at de også taler både tysk og dansk. De er omkring 15.000, har deres egne skoler, egne børnehaver, deres egen avis, deres egne biblioteker, egne idrætsstævner og deres egne håndboldklubber. Og står det til nogle af dem, skal man også kunne se det, når man kører ned ad motorvejen. Apenrade skulle der stå ved frakørselsskiltet til Åbenrå, der skulle også stå Rotenkrug på byskiltet, når man kører ind i Rødekro og Uk, når man kører igennem landsbyen Uge. For at indikere at der også tales tysk, at der også leves tysk kultur i landsdelen mellem Haderslev i nord, Padborg i syd, Sønderborg i øst og Tønder i vest. Det er firkantet, der også kaldes Nordslesvig, hvor det tyske mindretal i Danmark hører hjemme.

Ellers er forholdet mellem tyskere og danskere kun blevet bedre med årene. I dag kan man nærmest kalde det 'venskabeligt'. Men sådan har det ikke altid været.

"Tidligere ghettoiserede man sig selv, og man blev ghettoiseret," siger Hans-Heinrich Hansen, der er formand for FUEV, en paraplyorganisation for de europæiske minoriteter. "Det helt afgørende er anerkendelse. Minoriteter er som alle andre mennesker, og mennesker har behov for tillid, tryghed og anerkendelse. Hvis man ikke får det, og man tvinger folk til at assimilere* sig, så kommer der en modreaktion, hvor man indkapsler sig selv i stedet for," siger han.

At være den anden

Men mange forstår ikke, at selv om man tilhører det tyske mindretal, så er man stadig dansk, siger Johanna Jürgensen.

"Nogle føler sig selvfølgelig mere tyske, og andre føler sig mere danske, men jeg føler mig ikke tysk som en tysker fra Tyskland. Jeg føler bare, at jeg har snuppet de gode ting fra den danske og den tyske kultur og har blandet dem sammen."

Katja Riedel, der er 18 år og går i 3. g, nikker. Hendes far er fra København, moren er fra Flensborg, hun er opvokset i Padborg lige nord for den tyske grænse.

"Men man kan også hurtigt blive meget ensom i mindretallet. Du får ikke den samme store vennekreds, som danskerne har. Og du kan blive meget isoleret, hvis du ikke selv gør noget for det." Hun tænker sig lidt om, slår så om fra tysk til dansk. "Selv gik jeg til håndbold i en dansk klub, og det var der, jeg fik danske venner."

Balancegang

… men de ældre i Tinglev er bange for, at den unge generation bare smider det hele væk.

"De føler det ikke på samme måde længere. Jeg frygter, at når vi dør, så kommer mindretallet lige så stille til at forsvinde. Vi håber selvfølgelig, at det fortsætter på samme måde. Men det er svært, alle de unge flytter jo. Så det forsvinder nok på et tidspunkt," spår Karen Hansen.

Men så bliver det til noget andet, mener gymnasieeleverne. Vi er integrerede* i samfundet i dag, siger de. Og måske bliver vi en dag så integrerede, at der ikke længere er behov for mindretallet. Måske om 100 år. Eller når folk ikke længere har lyst til at sætte deres børn ind i de tyske institutioner. Men som mindretallet selv siger, så er det op til mindretallet at beslutte, hvornår der ikke længere er behov for det.

(Information den 25. januar 2008)

* Indikerer: viser

* Assimilere: at gøre det samme som resten af befolkningen. At indordne sig.

* Integrerede: optaget som en mere eller mindre selvstændig del af samfundet.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Nazismens indtog i Tyskland

Adolf Hitler blev 30. januar 1933 udnævnt som ny leder i Tyskland. Den nazistiske magtovertagelse blev startskuddet til et rædselsregime, som først sluttede med Hitlers selvmord den 30. april 1945. Inden nazisterne overtog magten, havde der været en periode i Tysklands historie præget af økonomisk krise og politisk uro.

Spørgsmål 1

Læs kilde 1.

a) Hvordan beskrives situationen i Tyskland?

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Hvem har ifølge Hitler skylden for Tysklands svære tider?

b) Fortæl om hvordan Hitler og nazisterne senere behandlede disse mænder.

Spørgsmål 3

Se kilde 3.

a) Hvad fortæller fotografiet om Hitlers magt?

b) Mange mener, at en god leder skal kunne holde gode taler. Er du enig i dette udsagn? Begrund dit svar.

Spørgsmål 4

a) De seneste år har været præget af økonomisk krise. I 1930'erne overtog forskellige diktatorer magten i en række europæiske lande. Kan det ske igen, at en diktator sætter demokratiet ud af spil? Begrund dit svar.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Tyskland under nazismen

I bogen "Tyskland under nazismen" fra 1981 står der blandt andet:

Omstændighederne i Tyskland efter 1920 hjælp nazisterne fremad. Efter den socialdemokratiske regering havde skrevet under på Versailles-traktaten i 1919, var Tyskland en nation i splid med sig selv. Fra både venstre og ganske særlig fra højre side talte man om "forbryderne" i Berlin*. De havde forrådt landet. Værre blev det, da freds-traktatens betingelser skulle opfyldes. Det skulle ske dels ved afståelser af land, dels ved en enorm erstatning for krigs-skade. I 1921 præsenterede stor-magterne regningen: 132 millioner guldmark over 66 år. Det var en ufattelig sum for det udmarvede Tyskland. Men der var ingen udvej. Pengene skulle betales. Regeringen fandt da på den udvej at trykke flere penge-sedler. Man lod den tyske marks værdi falde i forhold til udlandets penge. Det var en lettere udvej end at lade skatterne stige. Men inden regeringen havde set sig om, var udviklingen løbet fra den. Der kom en kunstig prisstigning så enorm som aldrig før eller siden i Europas historie … alt, hvad de (den almindelige tysker) havde sparet op, blev nu værdiløst. Indtægter stod slet ikke i et rimelig forhold til priser. Sulten meldte sig nu for alvor. Og dermed opstod den farlige politiske uro.

(Kristian Hvidt: "Tyskland under nazismen". Forlaget Munksgaard 1981, side 25-26)

* "Forbryderne" i Berlin: skal her forstås som regeringen.

Kilde 2: Mein Kampf

Hitler forsøgte i 1923 at kuppe sig til magten i Tyskland. Det slog fejl, og han blev idømt fængselsstraf. I fængslet skrev han bogen "Mein Kampf" (Min kamp), hvori han blandt andet skrev:

Ved at afvise individets autoritet og erstatte den med fællesmængden af en eller anden tilfældig pøbel … forsynder et flertalsstyre sig imod naturens grundlæggende aristokratiske principper … Denne opfindelse af demokratiet er i høj grad nært beslægtet med fejheden hos størstedelen af vores såkaldte "ledelse".

Hvis vi gennemgår alle årsagerne til det tyske sammenbrud, er det grundlæggende og mest afgørende en manglede evne til at anerkende racespørgsmålet og særligt den jødiske trussel. Alene blodets tabte renhed ødelægger den indre lykke for altid og skubber for evigt mennesket ud over afgrunden. Vi Nationalsocialister tager fat, hvor vi slap for 600 år siden. Vi vender vort blik mod landet i øst.

Her synes skæbnen selv at ville give os et tegn. Hvis vi taler om jord i Europa i dag, kan vi hovedsagelig kun tænke på Rusland og dets nabo-vasalstater*. Lige så umuligt, det er for russeren selv ved egen kraft at ryste jødernes åg af sig, er det tilsvarende umuligt for jøden at opretholde det mægtige imperium for evigt.

(Nathaniel Harris: "Vidne til historien – Hitlers storhed og fald". Forlaget Flachs 2004, side 23)

* nabo-vasalstater: Stater hvis politik er under massiv indflydelse fra en større stat.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

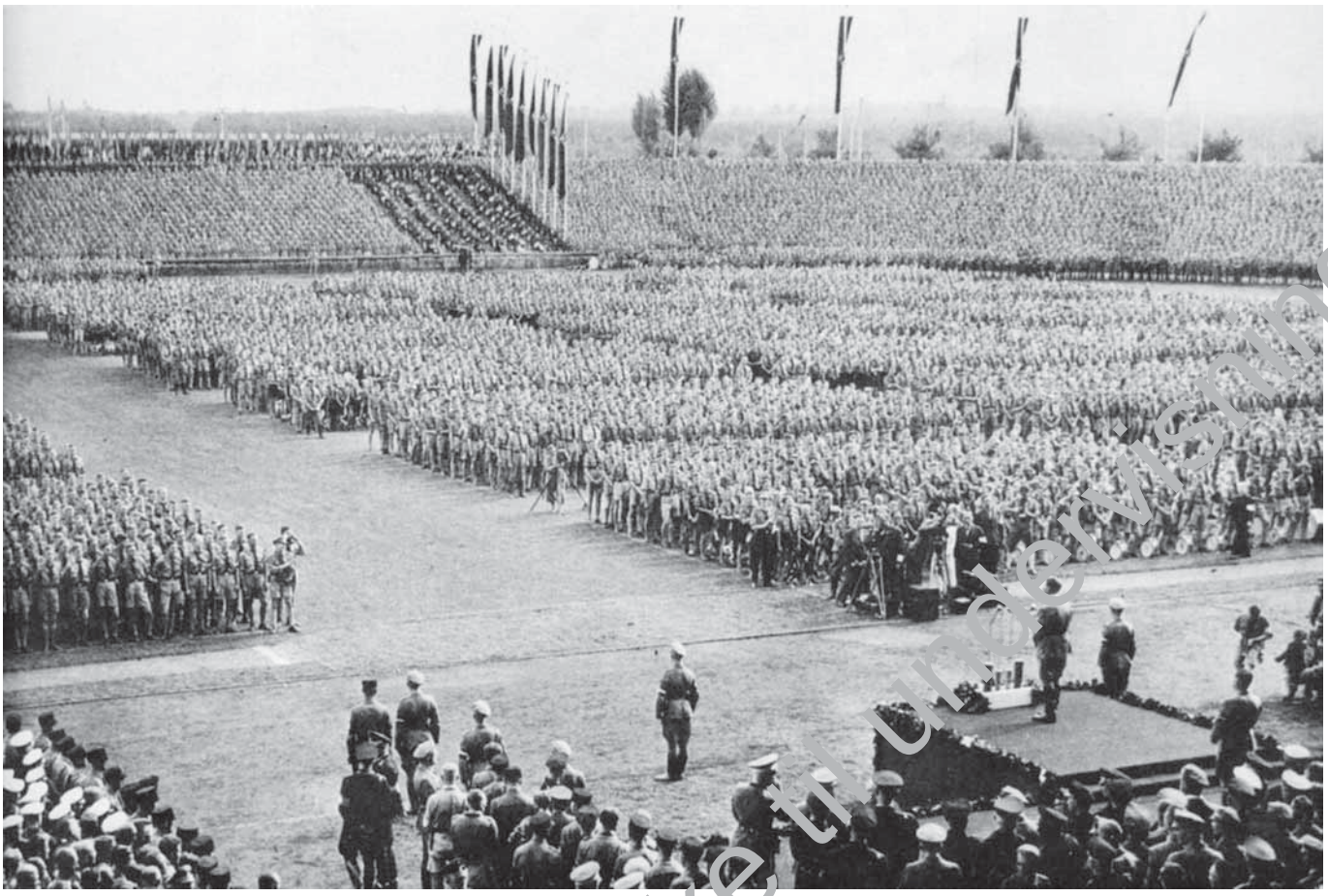

Kilde 3: Hitler holder tale

Hitler var kendt som en dygtig taler. Han holdt ofte meget lange taler, hvor han opildnede tilskuerne til kamp mod nazismens fjender.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kanslergadeforliget

Den 30. januar 1933 indgik den socialdemokratiske statsminister, Thorvald Stauning, et bredt politisk forlig med partierne Det radikale Venstre og Venstre. Dette forlig blev indgået i statsministerens lejlighed i Kanslergade i København. Forliget skulle sikre befolkningen mod den økonomiske verdenskrise, som var startet med krakket på Wall Street i New York i efteråret 1929. Forliget betød blandt andet, at den danske krone blev devalueret, at landmændenes ejendomsskat blev sat ned, og at de arbejdsløse blev bedre stillet via en socialreform. Forliget indebar også, at staten skulle påbegynde store byggerier for at få flere i arbejde.

Spørgsmål 1

Læs kilde 1.

a) Hvordan beskrives Kanslergadeforliget i kilden?

b) Hvilken rolle havde Thorvald Stauning i indgåelsen af dette forlig ifølge kilde 1?

Spørgsmål 2

Se kilde 2.

a) Hvad fortæller kilde 2 om arbejdsløsheden i 1930'erne – inddrag gerne kilde 1?

b) Hvilke forskelle og ligheder er der mellem at være arbejdsløs i dag i forhold til i 1930'erne?

Spørgsmål 3

a) Sammenlign kilde 1 og 3. Hvilke årsager kan der være til, at kilderne ser så forskelligt på vigtigheden af Kanslergadeforliget?

Spørgsmål 4

a) 1930'erne var præget af en verdensomspændende økonomisk krise, som begyndte i USA. Brug din historiske viden og fortæl med 1-2 eksempler om, hvordan begivenheder i udlandet har fået indflydelse på forholdene i Danmark.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: En socialdemokrat fortæller om Kanslergadeforliget

I bogen "Th. Stauning - Mennesket og Politikeren" fra 1964 fortæller Kristen Bording, der deltog som socialdemokratisk landbrugsminister i Kanslergadeforliget, om forligets betydning:

Blandt de mange store resultater, der opnåedes under Stauning-Munch regeringen fra 1929 til krigen brød ud i 1939, var Kanslergade-forliget i januar 1933 uden tvivl det største og mest vidtrækkende. Ja, uden dette er det ikke godt at vide, hvorledes de politiske og økonomiske forhold ville have udviklet sig i de følgende år, hvor det netop takket være de demokratiske partiers evne på trods alle meningsforskelle lykkedes at forhandle sig frem til løsning af de uhyre vanskelige problemer … og det dermed lykkedes at holde fascismen og nazismen ude fra Danmarks hus … I vinteren 1932-33 var der perioder, hvor de lediges tal var oppe på nær ved 200.000, hvilket betød, at op imod hver anden organiseret arbejder var arbejdsløs.

Disse uhyggelige arbejdsløshedstal var nært forbundet med krisen i landbruget, hvor det liberalistiske produktionssystem simpelthen brød sammen. Produktionen oversteg langt afsætningsmulighederne. Det engelske marked, der i endnu højere grad end senere var hovedaftager, var overfyldt. I de tre år fra 1929 til 1932 faldt priserne for de vigtigste danske produkter, smør, flæsk, æg og kød med 45 %.

Stauning greb til, og en hel søndag igennem forhandlede vi herom. Ud på aftenen den 29. januar blev disse forhandlinger forlagt til Staunings hjem i Kanslergade i København … Disse forhandlingers forløb var typisk for hele Staunings metode og indstilling. Det var ikke ham, der førte forhandlingerne om enkeltheder. Det overlod han til dem, der havde det faglige og saglige kendskab til problemerne. Han var igangsætteren – det var hans styrke og autoritet, der dannede det solide grundlag, der skulle bygges på. Således var det under disse uhyre vigtige forhandlinger – og således var det i alle forhold.

(www.kanslergadeforliget.dk)

Kilde 2: Stjerneskud

Satirisk tegning af Anton Hansen fra Arbejdernes Almanak 1933

"Ønskede du noget?"

"Arbejde"

"Jamen, det skal være noget, der er muligt".

Tilgængemsyn - ikke til undervisning

Kilde 3: Flere meninger om Kanslergadeforliget

I bogen ”20 begivenheder der skabte Danmark” fra 2006 skriver økonom Christopher Arzrouni følgende:

Om Kanslergadeforliget var en succes kommer helt an på, hvem der skal bedømme det. Reguleringen og støtteordninger kom én del af befolkningen til gode på bekostning af en anden. Ordningen gavnede først og fremmest landbruget og de etablerede virksomheder på bekostning af forbrugerne og nystartede virksomheder… I vores dage er der økonomisk konsensus* om at afholde sig fra indgreb på arbejdsmarkedet, om at afskaffe støtteordninger til landbruget … om at afskaffe begrænsningerne i den internationale handel. Så efter vore dages målestok må man karakterisere Kanslergadeforligets regulering som én stor misforståelse.

(Kasper Elbjørn og David Gress (red.): ”20 begivenheder der skabte Danmark”. Gyldendal 2006)

* konsensus: enighed

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Augustoprøret 1943

Siden den tyske besættelse af Danmark begyndte den 9. april 1940, havde regeringen ført en samarbejdspolitik med tyskerne. Denne samarbejdspolitik valgte regeringen at opgive den 29. august 1943. Grunden var blandt andet en voksende folkelig utilfredshed, modstandsbevægelsens øgede aktivitet, samt at besættelsesmagten blandede sig mere og mere i danske forhold. Det drejede sig især om de tyske krigsretter, der fra foråret 1943 kunne dømme modstandsfolk til døden. Den første af disse dødsstraffe blev eksekveret den 28. august 1943.

Spørgsmål 1

Læs kilde 1.

a) Hvordan beskriver statsministeren sabotage?

b) Hvilke årsager kan ligge til grund for statsministerens holdning til sabotage?

Spørgsmål 2

Se kilde 2.

a) Inddrag din viden om Danmark under besættelsen og fortæl om de danske sabotørers rolle under besættelsen.

Spørgsmål 3

a) Sammenlign kilde 1 og 3. Hvilke forskellige holdninger har de til sabotagen?

b) Hvorfor er kilderne så uenige om sabotage?

Spørgsmål 4

a) Igennem tidens løb har historikere diskuteret, om den danske regering skulle have ført samarbejdspolitik med den tyske besættelsesmagt, eller om den skulle have gjort modstand mod tyskerne. Kom med din egen mening om hvorvidt samarbejdspolitikken var god eller dårlig for Danmark? Begrund din mening og inddrag gerne kilderne.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Vilhelm Buhl taler til folket

Den 2. september 1942 talte den socialdemokratiske statsminister Vilhelm Buhl i radioen til det danske folk. Han sagde blandt andet:

Langt den største del af den danske befolkning har indset, at man må undgå enhver uro for at bevare vores folkelige og nationale værdier. Derfor har det været muligt at holde den politiske linje, som blev lagt den 9. april (1940), og som bygger på tyske løfter. Der er undtagelser. Der har navnlig i den sidste tid været nogle tilfælde af sabotage mod den tyske hær. Disse beklagelige tilfælde giver mig anledning til at sige nogle alvorlige ord til eftertanke. Sabotage er ødelæggelse eller beskadigelse af værdier, som direkte eller indirekte er af krigsmæssig betydning. Sabotage er en af de alvorligste forbrydelser, der kan begås mod et krigsførende land, og vi har hidtil kunne få behandlet disse sager ved dansk domstol. Jeg beder alle danske kvinder og mænd: Vær med til at gøre det klart for alle, og navnlig de unge, at den, som begår sabotage eller over for politiet tier med viden om sabotageplaner, handler mod sit fædrelands interesse.

(Lars Haastrup: "Fem forbandede år". Gyldendal 1981, side 32)

Kilde 2: Sabotage på Forum i København

Den 24. august 1943 blev Forum på Frederiksberg sprængt i luften af sabotører. Den tyske besættelsesmagt havde fået tilsendt flere soldater, fordi den danske modstand mod besættelsesmagten var stigende. Det var planlagt at anvende den store hal i Forum som sovesal for disse tyske soldater.

Tilgængelig - ikke til undervisning

Kilde 3: Christmas Møller taler til folket

Den konservative politiker Christmas Møller havde opholdt sig i London under krigen. Efter befrielsen blev han udenrigsminister i Danmark. I en tale den 21. maj 1945 sagde han blandt andet:

Vi er snart ved at være midt i hverdagen igen, men vi har vel tid til først at gøre op, hvordan det er gået i de forløbne år. Trods alle svære lidelser må vi indrømme, at Danmark sammenlignet med alle andre lande er kommet næsten eventyrligt godt igennem krigen. Den første lære, vi drager, er, at vi aldrig mere vil opleve en 9. april (1940). Vi førtes ind i politik, der havde det formål at klare Danmark bedst muligt igennem. Men uden sabotage, uden stærkere og stærkere modstand, indtil konge og folketing brød med Tyskland den 29. august 1943, havde Danmark ikke kunnet fejre befrielsen, som vi kan det i dag. Nu gælder det genskabelsen af orden og ret – at de skyldige straffes, og at de uskyldige, som er blevet straffet, får oprejsning. Man taler om, at det trækker ud, før vi får den nye straffelov. Javel – i 14 dage har landet været frit! Det er det hele. Når der tilmed er dem, der begynder at tale om, at det nok igen skal vise sig, at de små tyve straffer man, men de store lader man løbe, så giver jeg mit ord på, at dette ikke vil ske.

(Lars Haastrup: "Fem forbandede år". Gyldendal, 1981 side 59-60)

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Jødeaktionen oktober 1943

Natten mellem den 1. og 2. oktober 1943 gennemførte den tyske besættelsesmagt en aktion mod de danske jøder. Der blev fanget næsten 300 jøder, som alle blev sendt til koncentrationslejren Theresienstadt. De følgende dage blev der fanget flere jøder, som også endte i Theresienstadt. Men størstedelen af de danske jøder var blevet advaret på forhånd, og det lykkedes for over 7.000 af dem at nå til Sverige, hvor de var i sikkerhed for tyskerne.

Spørgsmål 1

a) Beskriv billedet i kilde 1.

b) Hvorfor tror du, der er lavet rigtig mange billeder, der forestiller, at jøderne bliver reddet over til Sverige af fx danske fiskere?

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Hvilket syn på jødernes situation gives der i kilden?

b) Hvordan forholder danskerne sig til jødeaktionen ifølge kilden?

Spørgsmål 3

Læs kilde 3.

a) Hvilket syn på jødeaktionen gives der i kilden?

b) Sammenlign synet på jødeaktionen i kilde 2 og kilde 3. Find forskelle og ligheder.

c) Hvorfor tror du, der er forskel på synet på jødeaktionen i de to kilder?

d) Hvad er din holdning til danskernes behandling af jøderne op til og under Den anden Verdenskrig?

Spørgsmål 4

a) Fortæl om andre situationer i historien, hvor folkeslag er blevet eller bliver forfulgt – og om din personlige holdning til de situationer, du nævner.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Flugten til Sverige

Fotografiet er taget på båden den dag, flugten foregik. Derfor er billedet ikke så tydeligt. Mange andre billeder, der viser flugten til Sverige, er rekonstruktioner – det vil sige fotografier, der ikke er taget under flugten.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 2: Danskerne redder jøderne

I en historiebog fra 1964 til historieundervisningen i folkeskolen kan man læse følgende om jødeaktionen i 1943:

En måneds tid efter bruddet med tyskerne gik der rygter om, at de danske jøder var i fare, og det viste sig hurtigt, at rygterne talte sandt.

Den 1. oktober sent om aftenen blev al telefon- og telegrafforbindelse i København afbrudt. Vejene, der fører bort fra byen, blev spærrede, og samtidig kørte lastbiler bemandede med tysk politi rundt i gaderne for at hente jøderne.

Tyskernes udbytte af menneskejagten var imidlertid meget lille. Takket være en tysk embedsmand, som havde givet oplysninger om den kommende aktion til sine danske venner, var det lykkedes at advare de fleste jøder. Mange var allerede flygtet eller havde skjult sig forinden, og i de følgende måneder blev næsten 7000 jøder sejlet over sundet til Sverige.

Harmen over jødeforfølgelsen var voldsom overalt i landet. Som protest lukkede Københavns Universitet og en række andre læreanstalter, og fra næsten alle foreninger og organisationer udsendtes der protester, så praktisk talt hele landet var med i en enstemmig fordømmelse af tyskernes skændselsgerning. I kirkerne oplæstes en skrivelse fra Københavns biskop, hvori det blandt andet hed: "Uanset afvigende religiøse livsanskuelser vil vi kæmpe for, at vore jødiske brødre og søstre bevarer den samme frihed, som vi selv sætter højere end livet".

(Th. Nørlyng og Hans Jensen: "Fortællinger af vort folks historie 5". Gyldendal 1964, side 181)

Kilde 3: En nyere fortælling om jødeaktionen

I en historiebog fra 2001 til historieundervisningen i folkeskolen kan man læse følgende om jødeaktionen i 1943:

Nazisternes aktion mod de danske jøder fandt sted natten mellem den 1. og 2. oktober 1943. Men den nat lykkedes det kun tyskerne at arrestere omkring 260. Mange danskere løb en stor risiko ved at skjule jøderne og hjælpe dem til Sverige. Men det hører også med til historien, at fiskerne, der transporterede flygtningene over Kattegat og Øresund, tjente godt på at hjælpe. I gennemsnit var prisen 2.000 kr. pr. flygtning.

Danskerne er berømte for deres indsats for at redde jøderne. Men spørgsmålet er, om redningsaktionen kunne gennemføre med samme succes, hvis Danmark i 1930'erne havde givet ophold til lige så mange jødiske flygtninge som fx Holland. Det må ikke glemmes, at der også var enkelte danske embedsmænd, der aktivt støttede nazisternes forsøg på at udrydde jøderne. Således kunne historikeren V.Ö. Vilhjálmsson i år 2000 dokumentere, at det danske politi i løbet af de første år af besættelsen på eget initiativ sendte mindst 20 jøder til den visse død i Tyskland.

(Henning Bindslev Bruhn og Jens Aage Poulsen: "Vejen mod Europa". Gyldendal 2001, side 81)

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Folkedrab gennem tiden

I april 2002 erklærede daværende statsminister Anders Fogh Rasmussen, at den 27. januar fra og med år 2003 skal markeres officielt i Danmark som Auschwitz-dag. Dagen har fået sit navn efter den 27. januar 1945, hvor udryddelseslejren Auschwitz i Polen blev befriet. I forbindelse med Auschwitz-dagen organiseres der oplysning og undervisning om Holocaust og andre folkedrab.

Spørgsmål 1

a) Beskriv billederne i kilde 1.

b) Hvad fortæller billederne dig om folkedrab op gennem historien?

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Hvad fortælles der i kilden om muligheden for at lære af tidligere folkedrab, så vi kan undgå, at der kommer nye folkedrab.

b) Er du enig med synspunkterne i kilden? Begrund dit svar.

Spørgsmål 3

Læs kilde 3.

a) Hvad kan ifølge kilden være grund til, at mennesker dræber hinanden?

b) Kom med forslag til, hvad du selv kan gøre for at forhindre, at menneskene gør hinanden ondt.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Grusomheder mange steder

Fra 1933 til 1945 gennemførte det nazistiske Tyskland forfølgelser og folkedrab overalt i Europa. Under borgerkrigen i Bosnien-Hercegovina fra 1992 til 1996 gennemførte alle parter etniske udrensninger med massedrab, voldtægter, tortur og nedbrænding af landsbyer. Og i 1994 blev 800.000 tutsier i Rwanda slået ihjel af hutuerne, der også bor i Rwanda. Dette er bare tre eksempler på folkedrab i historien.

Nazi-Tyskland 1945

Srebrenica 1995

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Rwanda 1994

Til gennemsyn - Ikke til undervisning

Kilde 2: Hvad kan man lære af Holocaust?

Den ondskab, der ligger bag Holocaust, udfordrer os til at tage ved lære. Om dette skriver Stephane Bruchfeld og Paul A. Levine:

Der findes filosoffer, som hævder, at vi aldrig vil forstå "hvorfor", at en fuldstændig forståelse af Holocaust i al fremtid vil ligge uden for den menneskelige fatteevne. Men at benægte sig arven efter Holocaust udgør en betydelig fare for vores fælles fremtid. Forfatteren Primo Levi sagde: "Det er hverken nemt eller behageligt at udforske denne afgrund af ondskab … Man er fristet til at vende sig bort med en grimasse og lukke af, men en sådan fristelse skal man modstå."

Man kan ønske, at emnet ikke fandtes, det er dystert og afskyeligt. Men Holocaust fandt sted og vil altid være en del af Europas arv.

For historikeren Omer Bartov er det mest skræmmende "umuligheden af at lære noget af Holocaust" … Holocaust er et sort hul i historien. Men man må i det mindste forstå, at Holocaust fandt sted, fordi mennesker som du og jeg valgte at planlægge og udføre et massemord. De kunne have truffet andre valg. De burde have truffet andre valg.

(Stephane Bruchfeld og Paul A. Levine: " … I skal fortælle det … En bog om Holocaust i Europa 1933-1945". Dansk Institut for Internationale Studier 1998, side 79 i lettere omskrevet form)

Kilde 3: Nedslagtningen af et serbisk ægtepar i Østbosnien august 1993

Den danske journalist Jan Stage besøgte de serbiske soldater i Østbosnien under borgerkrigen i Bosnien-Hercegovina i 1993. Efter besøget skrev Jan Stage:

Major Vusic tager imod mig og holder først en tale om den nye fredsplan i Bosnien, som omfatter, at Srebrenica skal forblive på muslimske hænder. "Det kan FN og politikerne godt glemme. Muslimerne må finde sig et andet sted". For Vusics skyld gerne i Asien eller nede i Afrika. "De er ikke ofrene, således som FN beskriver dem. De er gerningsmændene og årsagen til alle ulykker på egnen. De har brændt 23 landsbyer af. Så længe de er her, bliver der ingen fred".

"Nu skal vi vise dem, hvad der skete lige uden for landsbyen Kravici", fortsætter Vucis. Major Vucis adjudant ledsager os ud til landsbyen Kravici. Her skete det frygtelige, som alle taler om. Den 41-årige Vojna og hans to år yngre hustru, Ikonija, var taget ud til deres hus for at finde nogle grøntsager i urtehaven. Men de var så uheldige at støde på muslimske soldater. Og det blev deres skæbne. De blev begge "afbenet" med en sløv økse, mens de langsomt blev kvalt, og hvad der ellers blev gjort ved dem.

Senere ser Jan Stage en film, der viser ægteparret efter drabet, og han skriver: "Vandet står i mine øjne. Det er ikke medfølelse. Det er raseri. En trang til hævn over hvad som helst. Nu vil jeg heller ikke have fredsplanen. Nu vil jeg også have hævn".

(John Carey: "Øjenvidner til historien". P. Haase og Søns Forlag 2005, side 786 i lettere omskrevet form)

Til gennemsyn - ikke til undervisning

FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne

På FN's generalforsamling den 10. december 1948 blev "Verdenserklæringen om Menneskerettighederne" vedtaget. Den indeholder i alt 30 artikler, hvoraf de første 21 handler om politiske rettigheder. Blandt andet slås det fast, at alle er født frie og lige, og at forskelsbehandling grundet fx race, farve, køn, sprog og religion ikke må forekomme. Videre står der, at alle har ret til religions- og ytringsfrihed samt privat ejendomsret. De sidste artikler i erklæringen handler om sociale og økonomiske rettigheder, hvor det blandt andet nævnes, at alle har ret til arbejde og til at gå i skole.

Spørgsmål 1

Læs kilde 1.

a) Hvad var baggrunden for, at FN Verdenserklæringen om Menneskerettigheder blev lavet?

b) Hvilke juridiske forpligtigelser har disse menneskerettigheder?

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Hvordan går det med menneskerettighederne ifølge årsrapporten fra 2010?

b) Hvilke årsager er der ifølge kilde 2 til, at det går på den måde?

Spørgsmål 3

a) Hvad synes du, man kan gøre for, at flere lande overholder menneskerettighederne? Inddrag eventuelt kilde 3 i din besvarelse.

Spørgsmål 4

a) Verdenserklæringen om Menneskerettighederne blev vedtaget i 1948, men der er både før og siden gjort tanker om og lavet lovgivning omkring den enkelte borgers rettigheder og pligter. Brug din historiske viden og fortæl med 1-2 eksempler om andre love og erklæringer, der handler om menneskenes rettigheder og pligter.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Verdenserklæringen om Menneskerettigheder

I bogen "Menneskerettigheder" fra 2005 kan man blandt andet læse:

Anden Verdenskrig var et grusomt eksempel på, at menneskerettigheder var et internt anliggende for staterne. Den nazistiske ideologi satte menneskerettigheder ud af kraft og placerede eksempelvis alle jøder og ikke-arier uden for lovens beskyttelse. Efter Anden Verdenskrig skulle det internationale samfund forsøge at skabe nogle retningslinjer, der kunne sikre, at historien ikke kunne gentage sig. Det hidtidige internationale samarbejde gennem Folkeforbundet havde vist sig at være utilstrækkeligt, og FN blev i 1945 oprettet med det formål at sikre fred og sikkerhed … I 1948 vedtog FN Verdenserklæringen om Menneskerettigheder, der til dato er det mest markante dokument med hensyn til menneskerettigheder. Med dette dokument, der dækker både de borgerlige og politiske og de sociale og økonomiske rettigheder, opnåede menneskerettigheder for første gang en global og autoritativ og normsættende betydning. Erklæringen pålagde dog ikke staterne juridiske forpligtelser og kan mere betragtes som en programerklæring og en politisk handleplan.

(Morten Hansen Thorndal m.fl.: "Menneskerettigheder". Forlaget Columbus 2005, side 13-14)

Kilde 2: Hvordan står det til med menneskerettighederne?

I avisen Urban fra den 27. maj 2010 kan man læse følgende i en artikel der hedder "Det står skidt til i verden":

Menneskerettighederne og ytringsfriheden har trange kår, siger Amnesty International i ny årsrapport.

Det går stadig rigtigt skidt med at forbedre menneskerettighederne og ytringsfriheden. Undertrykkelse og uretfærdighed trives bedre end nogensinde verden rundt, og millioner af mennesker bliver mishandlet, undertrykt og lider i dyb fattigdom. Det fremgår af årsrapporten for 2010 fra menneskeretsgruppen Amnesty International (AI), 'The State of The Worlds Human Rights', der offentliggøres i dag.

I hele 159 lande kan AI dokumentere overgreb og magtmisbrug mod almindelige mennesker. I 111 lande er der forekommet tortur. I 55 lande er der gennemført unfair retssager, mens der er sket indskrænkninger i ytringsfriheden i 96 lande. Oven i det hele er menneskeretsorganisationer og aktivister blevet angrebet og forfulgt i mange lande. Mange regeringer hindrer dem i at udføre deres arbejde eller nægter at beskytte dem. Og det er verdens mest magtfulde regeringer, der stikker en kæp i hjulet.

Amnesty kritiserer især magtfulde og folkerige lande som USA, Kina, Indien, Rusland, Tyrkiet, Indonesien og Saudi-Arabien for ikke at gøre nok for menneskerettighederne. 'Retfærdighed drejer sig ikke kun om at være fri for tortur og overgreb. Retfærdighed indebærer også, at mennesker har adgang til mad, rent vand og skolegang', hedder det i rapporten.

Plusser er der dog. Det kaldes et stort fremskridt, at Den Internationale Straffedomstol har udstedt en arrestordre mod Sudans præsident, Omar Hassan al-Bashir, for krigsforbrydelser i Darfur. Det er første gang, en siddende statsleder kan komme på anklagebænken.

(Urban, den 27. maj 2010)

Til gennemsyn - ikke til undervisning

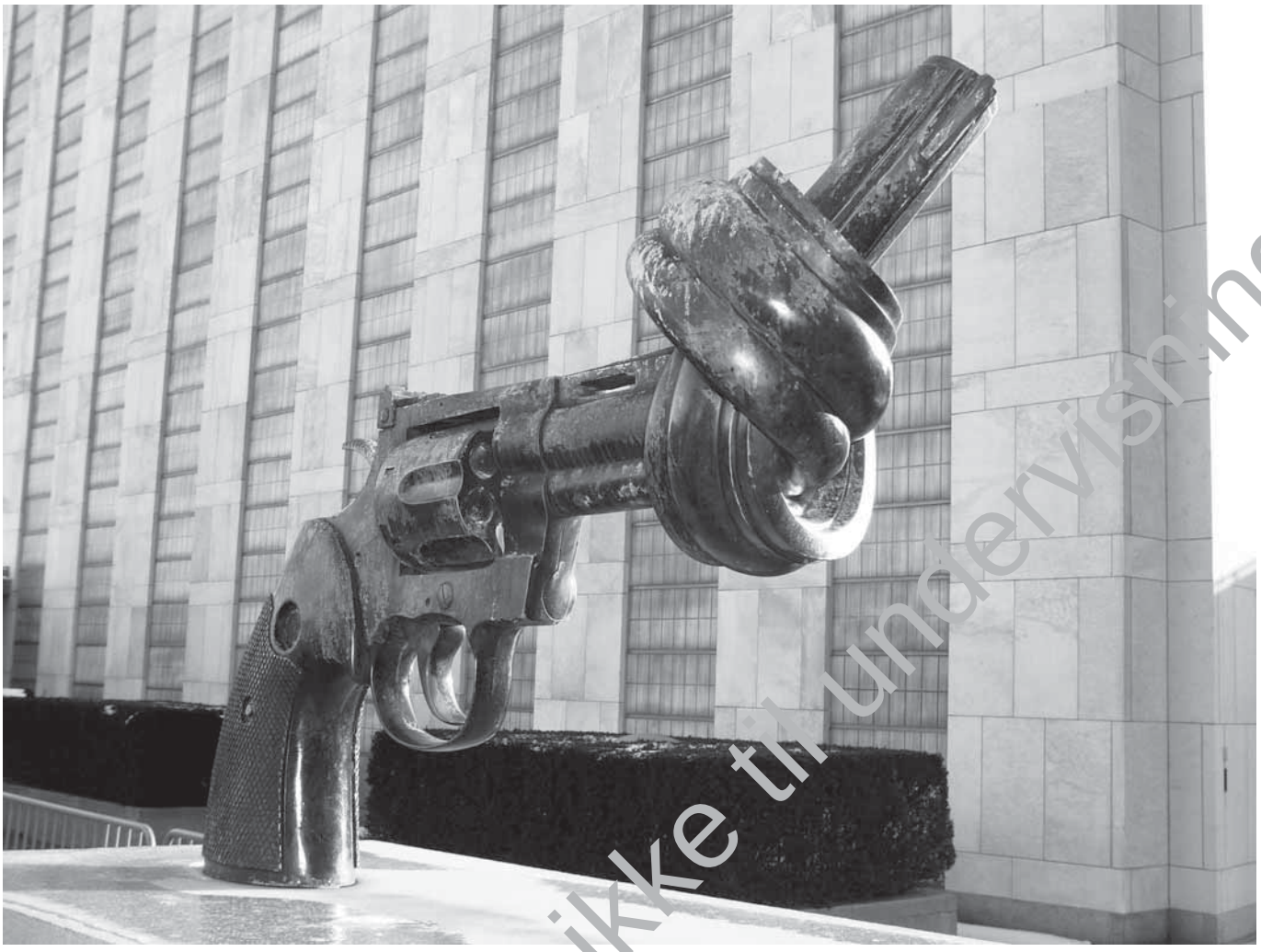

Kilde 3: Den defekte pistol

Fotografi af kunst uden for FN-bygningen. Skulpturen er fra Luxembourg og hedder "Ikke-vold". Den blev givet til verdens lande i 1988.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Ungdomsoprøret

I 1960'erne var der en meget stor økonomisk fremgang i Danmark. Arbejdsløsheden forsvandt, kvinderne kom ud på arbejdsmarkedet. De unge fik også flere penge mellem hænderne, og mange fik fjernsyn på deres værelser. På den måde kunne de unge følge med i, hvad der skete rundt om i verden. Således kunne de følge med i begivenhederne i Paris, hvor studenterne besatte Sorbonne-universitetet i maj 1968. Studenter- og ungdomsoprøret var sat i gang.

Spørgsmål 1

a) Beskriv billedet i kilde 1.

b) Hvad siger billedet dig om livet i Thy-lejren?

Spørgsmål 2

a) Læs kilde 2 og fortæl med dine egne ord, hvad Steff har oplevet i Thy-lejren.

b) Tror du alle lejrdeltagerne oplevede opholdet, som Steff gjorde? Begrund dit svar.

Spørgsmål 3

Læs kilde 3.

a) Hvorfor er Gustav Kaspersen utilfreds med Thy-lejren?

b) Har Gustav Kaspersen efter din mening ret i den måde, han kritiserer Thy-lejren på? Begrund dit svar.

c) Thy-lejren findes stadig. Synes du, det er ok? Eller synes du, den skal nedlægges? Begrund dit svar.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Lejrliv i Thy-lejren

Fotografiet viser nogle beboere i Thy-lejren, der leger med at spille skak med gamle flasker.

Kilde 2: Steff's historie

Steff boede i Thy-lejren. Her fortæller han, hvad han oplevede:

Hej, man kalder mig Steff! Jeg kommer fra København, og i sommer havnede jeg her, enormt nedbrudt og havde på det nærmeste mistet troen på mennesket, men med et spinkelt håb om her at finde kim til forløsning. Men også her blev jeg dybt skuffet og måtte erkende, at mennesker var, som de altid havde været: pengeflip, taleflip, sig selv nærmest.

Jeg flippede ligeledes ind i mit eget egoflip i kampen for at stå igennem. Men vi nærmede os slutningen på lejren, og langsomt opstod tanken i mig om at blive her.

Det er noget af det mest fantastiske, jeg har oplevet. Vi skulle leve sammen, elske sammen, skabe sammen. Kort sagt være mennesker sammen. Det er mig simpelthen umuligt med ord at beskrive, hvad der skete de næste par måneder, men enormt fantastisk var det at opleve, at nordlyset blev tændt – især at mærke det i sig selv.

Cirka langsomt blev flokken mindre heroppe. Mange tog af sted for at sprede kim andetsteds, og andre tog bort. De forstod!

Kærlighedens stærke vibrationer fik efter ca. tre måneder også mig til at tage af sted, men jeg vil altid være her i mine tanker. Jeg blev "født" her!! … lyset er tændt, og strålerne spreder sig.

(Henning Brinckmann og Jens Aage Poulsen: "Vejen mod Europa". Gyldendal 2010, side 103 i lettere omskrevet form)

Tilgængemsyn - Ikke til undervisning

Kilde 3: Der klages mod Thylejren

Hver dag blev der i lejren afholdt beat- og jazzkoncerter med blandt andet de senere så kendte grupper Gasolin, Gnags og Burnin Red Ivanhoe, og forstærkerne gik for fuld udblæsning. Musikken kunne høres i flere kilometers afstand. Dette medførte selvfølgelig klager fra vrede beboere. De mange besøgende i lejren gav store trafikale problemer. I et læserbrev fra kommunalbestyrelsesmedlem Gustav Kaspersen, Tømmerby, stod blandt andet:

Jeg var imod lejren, fordi jeg var bange for, at egnens karakter fuldstændig ville blive ændret. Vi havde i det gamle sogneråd den glæde, at vi kunne blive enige om, at kommunen havde to store aktiver: For det første arbejdskraftreserven, for det andet naturen. Vi har derfor let kunne sælge vores huse, men nu tror jeg, det bliver svært. Vi bor 3 km fra lejren, og vi kan tydeligt høre musikken larme …

Nøgenbadning foregår ved den ellers så fredelige Madsbøl Rende, hvor man hidtil har kunnet gå i stille ensomhed ved hav og klit. Man har indtryk af, at arrangørerne mener, at deltagerne skal have frihed til alt – også til at larme. Er I utilfredse, kan I bare sælge lortet og flytte, har en af deltagerne sagt til naboerne.

Hash-rygning foregår åbenlyst, og alene den omgang med hash, der forekommer i lejren, berettiger efter min mening til, at lejren skal lukkes. Vi gør vores egne unge en dårlig tjeneste ved at have lejren. Jeg beklager endvidere, at lejrdeltagerne krænker de fastboendes følelser ved nøgenbadning fra offentlig strand og ved scener af blufærdighedskrænkende art.

(http://arkiv.thisted-bibliotek.dk/thylejrweb/Baggrundsartikel_ramme.htm)

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Energikrisen 1973

Siden 1960'erne har de vesteuropæiske lande været meget afhængige af olie som energikilde. Det var især landene i Mellemøsten, som eksporterede olie til Vesteuropa. I oktober 1973 udbrød der krig i Mellemøsten, og det betød voldsomme prisstigninger på olie. De høje oliepriser mærkedes tydeligt i Danmark, hvor olien udgjorde 90% af det samlede energiforbrug.

Spørgsmål 1

a) Beskriv billedet i kilde 1.

b) Hvad fortæller billedet dig om situationen i Danmark i 1973?

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Hvilke forslag til energibesparelser fremsættes i kilden?

b) Kom selv med forslag til, hvordan der kan spares på energien i Danmark?

Spørgsmål 3

Læs kilde 3.

a) Hvilke årsager er der ifølge kilden til, at olieprisen kan stige voldsomt?

b) Er du enig eller uenig i, at olieprisen kan komme til at stige voldsomt?

c) Kom med forslag til, hvordan Danmark kan gøre sig uafhængig af olie som energikilde.

Til gennemsyn - Ikke til undervisning

Kilde 1: Bilfrie søndage

I 1973 blev det forbudt at køre i bil om søndagen.

Kilde 2: Oliekrisen rammer Danmark

Det er en kold tid, som vi lever i. Alle går rundt og fryser … Sådan skrev Kim Larsen i slutningen af 1970'erne. Sangen handlede om oliekrisen. Og i en historiebog fra står der følgende om oliekrisen:

Prisen på olie var lav i begyndelsen af 1970'erne. En gennemsnitsfamilie kunne betale sit årlige energiforbrug med en ugeløn. Men sidst på efteråret 1973 satte de olieproducerende lande prisen meget i vejret. Regeringen besluttede derfor, at der skulle spares på energien. Gadebelysningen blev slukket sidst på aftenen, og i nogle måneder blev det forbudt at køre bil om søndagen.

Danskerne blev opfordret til at isolere deres huse bedre og at spare på lys og varmt vand. De højere olieprisen betød, at det blev dyrere at fremstille varer. Samtidig havde folk ikke råd til at købe så meget, når de skulle bruge flere penge på at dække deres energibehov. Man talte om, at der var oliekrise.

(Henning Brinckmann og Jens Aage Poulsen: "Vejen mod Europa". Gyldendal 2001, side 125)

Tilgennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 3: Terrorister kan fordoble olieprisen

Angreb mod tankskibe eller olielagre kan give olieprischok, advarer britisk toppolitiker i en udtalelse i februar 2011:

En yderligere optrapning af uroen i Libyen og flere lande i Mellemøsten kan sende olieprisen på verdensmarkedet over 200 dollars per tønde.

Advarslen kommer fra den britiske toppolitiker Alan Duncan, der har en mangeårig fortid som oliehandler og konsulent i den britiske olieindustri, inden han gik ind i politik.

Skrækscenariet er ifølge Alan Duncan, at terrorister udnytter den kaotiske situation i regionen til at bombe tankskibe eller olieinstallationer. Hvis det skulle ske, ser han intet til hinder for, at olieprisen kan ryge helt op i 250 dollar per tønde.

"Jeg har nu i to måneder sagt i regeringen, at hvis dette går galt, vil en benzinpris på 11,50 danske kroner være ren ønsketænkning. En oliepris på 200 dollars ligger lige for, hvis nogen er tilstrækkelig hensynsløs og anstifter til yderligere uro," siger Alan Duncan lørdag i et interview med den britiske avis The Times.

Konsekvenserne ved et så kraftigt prishop i råolieprisen, som Alan Duncan advarer om, vil i givet fald være ganske alvorlige – både på de store verdensøkonomiske linjer, men også tættere på borgerne eksempelvis i form af store prisstigninger på benzin, diesel og fyringsolie.

(Mattias Grøndal: "Terrorister kan fordoble olieprisen". JP.dk, 5. marts 2011)

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Murens fald

I 1961 byggede Østtyskland en mur mellem Øst- og Vestberlin for at forhindre, at østtyskere flygtede til de demokratiske stater i Vesteuropa. Muren blev et symbol på Den kolde Krig og det delte Europa. Kun få troede, at Muren nogensinde ville forsvinde. Men det gjorde den!

Spørgsmål 1

a) Beskriv kilde 1.

b) Hvad siger billedet dig om, hvad nogle af østtyskerne tænkte, da Muren blev bygget?

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Fortæl med egne ord, hvad der står i kilde 2.

b) Hvilke grunde kan der være til, at der fokuseres meget på grænser og landområder i kilden?

Spørgsmål 3

a) Læs kilde 3 og find forskelle og ligheder mellem grunden til, at Muren i Berlin og muren i Israel blev bygget.

b) Hvad er din holdning til, at Muren i Berlin blev bygget?

c) Hvad er din holdning til, at muren i Israel blev bygget?

d) Nævn andre "mure", der er bygget op gennem historien.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: En østtysk soldat flygter

En østtysk grænsevagt springer over Muren fra Østberlin ind til Vestberlin, lige inden den blev bygget færdig.

Kilde 2: Tyskland genforenes

Murens fald blev begyndelsen på Tysklands genforening. I 1990 blev der ført forhandlinger mellem Sovjetunionen, USA, Storbritannien samt Østtyskland og Vesttyskland. Disse 4 + 2 – forhandlinger endte med en traktat, som blev underskrevet den 12. september 1990. I traktatens artikel 1 står der:

1: Det Forenede Tyskland vil omfatte Forbundsrepublikken Tyskland (Vesttyskland) og DDR (Østtyskland) og hele Berlin. De ydre grænser udgøres af DDR's og Forbundsrepublikken Tysklands grænser og vil være endelige fra denne traktats ikrafttræden. Bekræftelsen af den endelige karakter af Det Forenede Tysklands grænser er en væsentlig bestanddel af Europas fredsorden.

2: Det Forenede Tyskland og Polen bekræfter de mellem dem eksisterende grænser i en folkeretligt, bindende måde.

3: Det Forenede Tyskland har ingen krav af nogen art på områder tilhørende andre stater og vil heller ikke i fremtiden rejse sådanne krav …

(Carl-Johan Bryld og Harry Haue: "Kilder til den nye verden". Systime 1997, side 200)

Tilgængemsyn - ikke til undervisning

Kilde 3: Der bygges også en mur i Israel

Israels mur på Vestbredden betegner en afspærring, som er planlagt til at strække sig 720 kilometer ind på den besatte Vestbred. Bygningen af muren blev igangsat i 2003 af Ariel Sharon. Her kan du læse et syn på muren:

Muren, som af menneskerettighedsaktivister omtales som en apartheid-mur*, er blevet fordømt af det internationale samfund. Særlig fordi den lægger beslag på store palæstinensisk arealer, hindrer palæstinensere i at bevæge sig frit, splitter landsbyer og gør Vestbredden til et fængsel eller en bantustan *for palæstinensere. Mange ser den også som et instrument for at sikre Israels kontrol over så store dele som muligt af Vestbredden og skabe et stor-Israel. Mod fire stemmer (Israel, USA, Mikronesien og Marshalløerne) fordømte FN muren, og den internationale domstol i Haag har nu besluttet, at muren er i strid med folkeretten og bør rives ned. De palæstinensiske myndigheder kræver sanktioner mod Israel fra det internationale samfund.

Det israelske argument for at bygge muren er, at det skaber en fysisk afspærring for palæstinensiske angreb mod Israel. Israel har gjort det klart, at de ikke accepterer Haag-domstolens beslutning om nedrivning. De hævder også, at de ikke anerkender domstolen.

(http://www.netleksikon.dk/i/is/israels_mur_pa_vestbredden.shtml)

*Apartheid-mur: Apartheid er betegnelsen for at adskille racer. Fx var der apartheidstyre i mange år i Sydafrika, hvor den hvide befolkning undertrykte den sorte befolkning.

*Bantustan: Bantustan er betegnelsen for de områder, hvor de sorte måtte bo under apartheidstyret i Sydafrika.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Maastricht 1992

I januar 1973 blev Danmark medlem af De europæiske Fællesskaber (EF), som Den europæiske Union (EU) dengang hed. Siden har der været flere folkeafstemninger i Danmark om nye tiltag i EU. Disse afstemninger har vist, at der er mange danskere, der er modstandere af et tættere samarbejde i EU. Denne modstand blev meget tydelig, da 50,7 % af danskerne stemte nej til Maastricht-traktaten den 2. juni 1992.

Spørgsmål 1

a) Beskriv billedet i kilde 1.

b) Hvilke grunde kan der være til, at optøjerne den 18. maj 1993 blev så voldsomme?

Spørgsmål 2

Læs kilde 3.

a) Hvorfor er Pia Kjærsgaard modstander af EU?

b) Har Pia Kjærsgaard ret i sine kritikpunkter? Begrund dit svar.

Spørgsmål 3

a) Læs kilde 3 og fortæl med dine egne ord, hvad der står i kilden.

b) Er du enig eller uenig med synspunkterne i kilden?

c) Kan du forestille dig, at en historiebog fra i dag ville indeholde den samme tekst? Begrund dit svar.

d) Sammenlign holdningerne i kilde 2 og 3. Kan du finde ligheder? Er der forskelle?

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Uro på Nørrebro den 18. maj 1993

Efter det danske nej til Maastricht-traktaten i 1992 blev der lavet et kompromis, hvor Danmark fik indført nogle undtagelser fra traktaten. Herefter stemte 56,7 % for traktaten.

Kilde 2: Pia Kjærsgaards holdning til EU

Pia Kjærsgaard, der er formand for Dansk Folkeparti, talte ved partiets årsmøde i Herning i september 2008 om EU:

”Mere EU og hæmningsløs indvandring er en dødstrussel imod vores velfærd. Og ikke mindst imod de dårligst stillede danskere – dem, der i forvejen ikke har uddannelse, fladskærm og ferier på Rhodos. De bliver frontalt ramt, hvis velfærden lades i stikken," sagde Dansk Folkepartis formand.

Med lidt tro, lidt vilje og lidt knofedt kan vi måske få afbødet de værste virkninger af de skadesvirkninger på dansk udlændingepolitik, som EU påfører os. Men det skal ingen hemmelighed være, at det monstrum - monster, om man vil - som EU har udviklet sig til, kræver betydeligt mere end de 25 Dansk Folkeparti-mandater kan tackle," sagde partiformanden.

Ifølge Pia Kjærsgaard er det ikke kun den danske udlændingepolitik, som EU udfordrer. Hun mener også, at EU-regler betyder, at Danmark ikke stiller krav til dyretransporter, fødevaresundhed, strejkeregler, ligesom EU's skatteregler skaber problemer for danske borgeres kapital- og ratepensioner. Alt sammen noget som styrker EU-modstanderne - og ikke mindst Dansk Folkeparti.

Man kan roligt sige, at kampen mod masseindvandringen og kampen imod mere EU er hovedhjørnestene for Dansk Folkeparti, som Pia Kjærsgaard udtrykte det.

Årsmødets tema er "Der er et yndigt land", og der er ros til den hollandske politiker Geert Wilders' islamkritiske film "Fitna", og den anden forfulgte hollandske politiker, Ayaan Hirsi Ali.

Også Morten Korch og Den Lille Havfrue er på banen i værdikampen, efter at Dansk Folkeparti afviste at sende havfruen på besøg på en udstilling i Kina.

(http://nyhederne-dyn.tv2.dk i lettere forkortet form)

Tilgængemsyn - ikke til undervisning

Kilde 3: Syn på Danmark i 1913

I begyndelsen af 1900-tallet læste alle skoleelever en historiebog, der var skrevet af Nikoline Helms. Heri stod der blandt andet:

Drenge og piger! Danmark er vort land, det holder vi af! Det er et smukt land med salt Hav og frisk Vind, og vort folk lever – trods alt hvad mange har kæmpet med – under lykkeligere Kaar, end næsten alle andre Folk i Verden. Er det fordi vi holder så meget af vort land? Nej, det er vist snarere, fordi her har vi hjemme. Her voksede vor Far og Mor op fra små og deres Forældre før dem. Og vi ved at her har vort Folk levet fra fjerne Tider …

(Nikoline Helms: "De Danskes og deres Broderfolk". Gyldendal 1913)

Til gennemsyn - ikke til undervisning

11. september 2001

Den 11. september 2001 kaprede terrorister med tilknytning til al-Qaeda fire amerikanske indenrigsfly. To af flyene blev fløjet direkte ind i de to tårne i World Trade Center i New York. Det tredje fly ramte ind i Pentagon, der er hovedkvarter for det amerikanske forsvarsministerium. Og det fjerde fly styrtede ned på en mark. Amerikanerne kaldte dagen for nine – eleven (9 – 11). Verden var blevet vidne til en helt ny form for terrorisme.

Spørgsmål 1

a) Beskriv billedet i kilde 1.

b) Hvad siger det dig om terrorangrebet på World Trade Center?

Spørgsmål 2

Læs kilde 2.

a) Hvorfor tror du, at terrorangrebet i Madrid fandt sted 911 dage efter angrebet på World Trade Center?

b) Hvilke forbrydelser tror du, der henvises til i kilde 2?

c) Mener du, at "Bush og hans allierede" er forbrydere, der har lavet forbrydelser i fx Irak og Afghanistan? Begrund dit svar?

d) Hvorfor tror du, at al-Qaeda mener, at Bush og hans allierede er forbrydere?

Spørgsmål 3

Læs kilde 3.

a) Hvilke grunde gives der i kilden til, at Vesten kan risikere terrorangreb med masseødelæggelsesvåben?

b) Er du enig med synspunkterne i artiklen? Begrund dit svar.

c) Hvad mener du, man skal gøre i Vesten for at forhindre terrorangreb?

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 1: Store civile tab
Terrorangrebet på World Trade Center kostede næsten 3000 amerikanere livet.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Kilde 2: Terror i Madrid

Den 11. marts 2004 - 911 dage efter terroraktionen mod World Trade Center - springer der 10 bomber i morgentog, der er på vej ind til Madrid, der er hovedstaden i Spanien. Kort efter fandt man et videobånd, der var efterladt af al-Qaeda. Her blev der sagt:

Vi påtager os ansvaret for, hvad der præcis for to et halv år efter angrebet mod New York og Washington skete i Madrid. Det er et svar på jeres samarbejde med forbryderne Bush og hans allierede.

Sådan reagerer vi på de forbrydelser, I har været skyld i rundt omkring i verden og især i Irak og Afghanistan, og der komme, om Gud vil, mere. I elsker livet, og vi elsker døden, hvilket er et eksempel på, hvad profeten Muhammed sagde.

Hvis I ikke stopper jeres uretfærdigheder, vil mere blod flyde. Disse angreb er beskedne sammenlignet med, hvad der vil ske med, hvad I kalder terrorisme.

Dette er en advarsel fra al-Qaedas militære talsmand i Europa, Abu Duham al Afgani.

Kilde 3: Terror med masseødelæggelsesvåben?

Den dansker forsker i terror, Lars Erslev Andersen, har beskæftiget sig meget med den nye form for terrorisme, som verden blev vidne til den 11. september 2001. Han skriver blandt andet:

Begrundelserne i USA for, at man mener, der er mulighed for terrorangreb med masseødelæggelsesvåben, kan samles i følgende punkter:

1. Der er let adgang til materiale til fremstilling af biologiske og kemiske våben, og det kræver ikke meget andet end en naturvidenskabelig grunduddannelse for at kunne lave disse våben.
2. Især i det tidligere Sovjetunionen er der forholdsvis let adgang til atomvåben og materialer til at fremstille kemiske og biologiske våben med.
3. Man kan frygte, at russiske videnskabsmænd, der er eksperter i at fremstille masseødelæggelsesvåben, vil være villige til at sælge deres viden til terrorister.
4. Der findes nogle slyngelstater*, der støtter den internationale terrorisme, og som fremstiller masseødelæggelsesvåben. På den måde kan terrorister få fat i masseødelæggelsesvåben.

(Lars Erslev Andersen: "Asymmetrisk krig, ny terrorisme og den postmoderne verdens(u)orden – historien om et bebudet terrorangreb". Militært Tidsskrift Nr. 1 marts 2002, side 9 i lettere omskrevet form)

*Slyngelstater: USA kalder lande som Iran, Nordkorea, Libyen og Syrien for slyngelstater, fordi de mener, at disse lande støtter terrorisme.

Til gennemsyn - ikke til undervisning

Tanker bag spørgsmålene

Grundloven 1849

Beskrivelsen af billedet i kilde 1 lægger op til, at eleven kan drøfte kønsrollemønstret i 1800-tallet og i dag, ligesom eleven kan komme ind på, hvilken alder man skal have for kunne stemme. Denne diskussion kan fortsættes efter en analyse af kilde 2.

I spørgsmål 2 opfordres eleven videre til at diskutere, hvornår der er tale om et egentligt demokrati. Her kan eleven inddrage sin viden om demokratiets udvikling.

I spørgsmål 3 skal eleven inddrage sin viden om de forskellige styreformer, og denne viden kan videre bruges i spørgsmål 4, hvor eleven skal komme med forslag til indretningen af den optimale demokratiske styreform.

Stormen på Dybbøl 1864

Eleven skal kunne forklare, at der kan være stor forskel på den måde eftertiden beskriver begivenhederne på i forhold til, hvordan den enkelte har oplevet disse begivenheder. Soldaten i kilde 1, som i modsætning til de øvrige kilder er samtidig, beskriver den "ubyggelige situation", mens både A.D. Jørgensen i kilde 2 og maleriet af Rosenstand i kilde 3 har et langt mere nationalromantisk skær over sig. Fotografiet kan måske støtte kilde 1's troværdighed, selvom dette fotos ophavssituation også kan diskuteres. Eleven skal altså med andre ord vurdere troværdighed af forskellige fremstillinger, som gives af fortiden.

Selvom det ikke fremgå af oplægget, vil det være naturligt at tale om, hvorfor og hvordan Sønderjylland kom tilbage til Danmark. Afstemningerne efter Den første Verdenskrig og Genforeningen i 1920 bør være kendt stof af eleven. Dette viser en kronologisk sammenhæng mellem de historiske begivenheder og den tid, de foregår i.

Den dygtige elev vil eventuelt kunne perspektivere til den danske modstandsbevægelses kamp mod tyskerne under Den anden Verdenskrig, da denne kort tid efter krigens slutning havde samme nationalromantiske skær over sig som A.D. Jørgensens kilde 2, mens vi i dag kan se lidt mere kritisk på modstandsbevægelses indsats.

Slaget på Fælleden

Eleven skal kunne tolke uddraget af Grundloven i kilde 1 således, at der på den side kan argumenteres mod at der blev lavet et forbud mod folkemødet i Fælleden, mens der også ved hjælp af Grundlovens § 79 kan argumenteres for politiets forbud mod mødet. Eleven kan også komme ind på Grundlovens tilblivelse.

Tegningen fra det socialistiske ugeblad i kilde 2 bør bruges til en mere kildekritisk tilgang til, hvorfor dette blad vil fremstille begivenheden sådan. På tegningen er der ingen politifolk, som er kommet til skade, mens blodet løber ned af demonstranterne. Eleven kan her redegøre for ophavssituationen.

Fabriksloven af 1873 i kilde 3 kan af eleven bruges til at vise et kendskab til arbejderbevægelses historiske forløb og vejen til velfærdsstaten. I samtalen med eleven vil det være oplagt at inddrage de politiske "ismer" som socialisme, liberalisme og konservatisme. Til sidst kan eleven inddrage relevant viden omkring andre konflikter mellem grupper og myndigheder i Danmark. En perspektivering til gadekampene efter den anden afstemning om Maastricht-traktaten 18. maj 1993 eller måske rydningen af Ungdomshuset på Jagtvej vil være oplagt.

Systemskiftet 1901

Efter beskrivelsen af billedet i kilde 1 opfordres eleven til at sammenligne forholdene i Danmark under Estrup med nutidige forhold rundt om i verden. På den måde kan eleven komme frem til, at der ikke var tale om et demokrati i moderne forstand under Estrup.

I spørgsmål 2 kan eleven bruge sin historiske viden til at fortælle om, at der findes andre synspunkter på, hvilken styreform der er at foretrække. Her tænkes især på religiøse styreformer, som nogle muslimer forfægter – fx sharia.

I spørgsmål 3 skal eleven diskutere det klassiske spørgsmål: er det rimeligt, at man i et demokrati forbyder foreninger, der forfægter ikke-demokratiske holdninger. Måske kan nogle elever inddrage det forhold, at nazistpartiet faktisk er forbudt i Tyskland.

Kvinders valgret

Beskrivelsen af billedet i kilde 1 lægger op til, at eleven fortæller om forskellene i kønsrollemønstrene i begyndelsen af 1900-tallet og i dag. Her kan der fokuseres på, at der stadig ikke er ligestilling, hvad angår antallet af mænd og kvinder i regeringen.

I besvarelsen af spørgsmål 2 kan eleven vise sin viden om synet på kvinden i middelalderen og renæssancen generelt,

Tilgennemsyn - ikke til undervisning

og specielt kan eleven komme ind på, hvordan forholdet mellem mænd og kvinder beskrives i Bibelen. Videre kan eleven diskutere, hvorvidt synet på forholdet mellem mænd og kvinder er kulturbestemt eller styret af biologien. Denne diskussion kan fortsættes i besvarelsen af spørgsmål 3, hvor eleven også opfordres til at komme med forslag til reel ligestilling i politik – fx ved at de politiske partier opstiller lige så mange kvinder som mænd til Folketingsvalg.

Danmark under Den første Verdenskrig

Eleven skal kunne beskrive, hvordan hverdagen under Den første Verdenskrig ændrede sig. Det er vigtigt, at eleven gennemskuer, at ikke alle danskeres hverdag blev forringet. De danske landmænd, købmænd og skibsejere fremhæves i kilde 1 som dem, der tjente mange penge.

I kilde 2 beskrives de nyriges, gullaschbaronernes, lidt aparte opførsel på den fine restaurant Wivel. Det er oplagt, at eleven inddrager den satiriske tegning i kilde 3, da den netop viser disse nyrige. Ved en sammenligning af de to første kilder vil det være naturligt, at eleven nævner rationeringen af fødevarer, som nævnes i kilde 1, og det delvist forbrug af mad som nævnes i kilde 2. At anvende det faglige begreb gullaschbaron vil være relevant.

De to sidste spørgsmål skal give eleven mulighed for at viset historisk kendskab og forståelse. Hvordan eleven perspektiverer spørgsmålet om forskellige kriser er interessant. Det vil være oplagt at perspektivere til sortbørshandelen under Den anden Verdenskrig, men en mere nutidig perspektivering til fx oliekrisen i 1970'erne eller til nutidens finanskrise er selvfølgelig også mulig. Samlet set er perioden under og kort tid efter Den første Verdenskrig meget interessant. Kvinderne får valgret i 1915, De vestindiske Øer sælges til USA, og Sønderjylland kommer tilbage i Kongeriget, efter at flere tusinde sønderjyder var tvunget til at kæmpe på tysk side.

Genforeningen

Eleven skal kunne beskrive, hvordan kongen "overalt blev modtaget med Begejstring af den dansksindede Befolkning", som der står i kilde 1. Der var tale om en fest for Sønderjylland og Danmark, selvom der var malurt i bægeret, da et mindretal af danskere nu var blevet indlemmet i Tyskland. Det tyske mindretal i Danmark nævnes også, dog ikke så rørstrømsk som det danske. At kilden er skrevet blot 20 år efter Genforeningen, kan måske være en årsag til, at der ikke er fokus på det tyske mindretal.

Fotografiet af Mindestenen fra Nordjylland i kilde 2 kan bruges til at analysere sig frem til, at Genforeningen ikke blot var en sønderjysk begivenhed, men at den også satte sig spor over 300 kilometer mod nord. Der var altså tale om en nationalbegivenhed og ikke blot en regional begivenhed.

Uddraget af avisartiklen i kilde 3 kan give eleven indsigt i det tyske mindretals situation i nutiden. Kilden kan blandt andet anvendes til at diskutere et begreb som integration. Til slut skal eleven inddrage relevant viden omkring overgreb på mindretal - fx jødernes skæbne op til og under Den anden Verdenskrig, massakren i Screbenica eller overgrebene i Rwanda og Darfur.

Tanker om spørgsmålene til nazismens indtog i Tyskland

Ved hjælp af kilde 1 får eleven mulighed for at inddrage relevant viden og vise et kronologisk overblik. Det vil være naturligt at spørge indtil, hvorfor tyskerne skulle betale de store erstatninger, som nævnes i kilden. Uddraget fra "Mein Kampf" i kilde 2 kan være svær for mange elever, men forhåbentlig kan de analysere sig frem til, at lederne, jøderne og til dels russerne er fjenderne. Disse forhold kan uddybes, og en samtale om krigen på Østfronten under Den anden Verdenskrig og/eller Holocaust vil være en mulighed.

Kilde 3's fotografi kan være med til at vise noget af den lederkult, der var omkring Hitler. De mange tusinde tilhørere står på rad og række. Der er kommet system på folket - i modsætning til kilde 2, hvor Hitler ikke havde magten i landet.

Til sidst skal eleven spå om fremtiden. Det er naturligvis svært, men inddragelsen af relevante faglige begreber som internationalt samarbejde igennem fx FN, NATO og EU bør vægtes højt.

Kanslergadeforliget

Kilde 1 taler i meget rosende vendinger om Kanslergadeforligets vigtighed og ikke mindst Staunings store betydning. Her kan det være interessant at tale om, hvad der var sket, hvis dette forlig ikke var blevet indgået? Kilden nævner, at det på grund af forliget "lykkedes at holde fascismen og nazismen ude fra Danmarks hus". Med en kontrafaktisk tilgang til dette

Til gennemsyn – ikke til undervisning

postulat kan man få en interessant og relevant samtale i gang omkring 1930'ernes ikkedemokratiske strømninger.

Anton Hansens tegning i kilde 2 kan eleven bruge til at inddrage relevant viden omkring arbejdsløsheden i dette årti. Det vil være oplagt at inddrage kilde 1's oplysninger om antallet af arbejdsløse samt inddrage viden om dagens samfund.

Kilde 3 kommer fra bogen "20 begivenheder der skabte Danmark", som er udgivet af den liberale tænketank CEPOS. Dette ved eleven næppe, men det er vigtigt, at eleven gennemskuer, at kilden står i modsætning til kilde 1. Eleven skal kunne redegøre for ophavssituationen for de to kilder, som er meget forskellig. Første kilde er skrevet af den socialdemokratiske landbrugsminister, som tilmed var med ved forhandlingerne i Kanslergade. Han ville næppe skrive negativt om dette forligs vigtighed i modsætning til kilden fra 2006.

Til slut kan eleven komme ind på forskellige verdensomspændende kriser. Det vil være oplagt at nævne de seneste års finanskrise, da den på mange områder kan sammenlignes med krakket på Wall Street i 1929. En anden krise, der kunne nævnes, var 1970'ernes energikrise.

Augustoprøret august 1943

Kilde 1 er statsminister Buhls anti-sabotage tale. Denne holdning skal eleven naturligvis gennemskue, men ellers har eleven rig mulighed for at vise et kronologisk overblik. På tidspunktet for Buhls tale var antallet af sabotageaktioner små. Siden besættelsens start havde der været under 70 større og mindre aktioner i hele landet. Til sammenligning var der i 1943 over 900. Krigens gang i den store verden blev fulgt nøje. Men hvem der ville vinde krigen, kunne man kun gisne om, da Buhl holdt sin tale i september 1942.

Ellers har eleven yderligere mulighed for at inddrage relevant viden i forbindelse med kilde 2, ligesom Christmas Møllers tale i kilde 3 kan bruges til en videre samtale omkring sabotageaktioner og modstandsbevægelsens øvrige arbejde.

Til slut skal samarbejdspolitikken diskuteres. Her kan Scavenius' ord om "at København ikke blev bombarderet, og landet ikke ødelagt" trækkes frem som argument for samarbejdspolitikken, mens Anders Fogh Rasmussens ord om "tilpasningspolitikken udgjorde et politisk og moralsk svigt" kan bruges som argument mod samarbejdspolitikken.

Jødeaktionen oktober 1943

Tanken bag spørgsmål 1 er, at eleven skal komme ind på, at "den gode" fortælling om danskernes indsats for at redde jøderne dyrkes på mange måder – også med billeder. Her kan eleven også komme ind på, at det ikke kun er danskerne, der dyrker "den gode" historie. Jøderne gør også meget for at holde den historie i live.

I spørgsmål 2 og 3 opfordres eleven til at diskutere, hvorledes synet på jødeaktionen nuanceres mere og mere, som tiden går. Grundfortællingen om, at danskerne stod sammen mod den tyske besættelsesmagt, er i det hele taget under pres.

I spørgsmål 4 kan eleven perspektivere jødeaktionen til andre situationer, hvor folkeslag er blevet forfulgt. Her vil det være nærliggende at inddrage den nutidige flygtningeproblematik.

Folkedrab gennem tiden

I beskrivelsen af billederne i kilde 1 kan eleven fokusere på, at Holocaust måske mest i omfang skilte sig ud fra andre folkedrab gennem historien. Eleven kan også nævne andre folkedrab end dem, billederne viser – fx folkedrabet i Cambodja.

Spørgsmål 2 lægger op til, at eleven skal diskutere det enkelte menneskes mulighed for at vælge til og fra. Eventuelt kan eleven komme ind på, at mange tyskere efter Holocaust undskyldte deres handlinger med, at de bare adlød ordre.

I spørgsmål 3 skal eleven fokusere på hævnmotivet. Og videre kan eleven komme ind på, at det er nødvendigt at se en sag fra mindst to sider. Under borgerkrigen i det tidligere Jugoslavien var det ikke kun serberne, der udførte grusomme handlinger. Videre kan eleven overveje, om krigsforbrydelserne fra muslimsk side på nogen måde kan give en forståelse for de serbiske massemyrderier i Srebrenica. Her er det naturligvis vigtigt at skelne mellem "forståelse" og "retfærdiggørelse".

FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne

I langt de fleste historiebøger nævnes mange af verdenserklæringens artikler. Da kilderne i prøveoplæggene skal være ukendte for eleven, har vi valgt ikke at nævne artiklerne specifikt, selvom dette naturligvis var oplagt.

Eleven skal bruge kilde 1 til

Tilgennemsyn - ikke til undervisning

at beskrive, hvorfor menneskerettighederne blev lavet. Ved at inddrage deres historiske viden og kronologiske forståelse bør eleverne gennemskue, at disse menneskerettigheder kom som en reaktion på Den anden Verdenskrigs rædsler. I den videre samtale med eleven vil det naturligvis være oplagt at spørge om, hvorfor sådanne tanker ikke var opstået efter Den første Verdenskrig? En besvarelse af dette spørgsmål vil sandsynligvis inddrage relevante begreber som Versaillestraktaten og Folkeforbundet.

Avisartiklen i kilde 2 fortæller om, at mange lande overtræder menneskerettighederne. Eleven skal selv forsøge at finde forklaringer på, hvorfor rettighederne overtrædes. Her er det naturligvis indlysende at inddrage svaret i spørgsmål 1b.

Til spørgsmål 3 kan kilde 3 inddrages. Skulpturen er givet af et lille vesteuropæisk land, nemlig Luxembourg, hvis værdier og normer mere ligner de danske end de store landes, som jf. kilde 2 "stikker en kæp i hjulet".

Afslutningsvis skal eleven nævne andre erklæringer eller love, som beskriver individets rettigheder. Her vil det være oplagt fx at nævne den franske Erklæringen om menneskerettigheder fra 1789 eller den danske Grundlov fra 1849.

Ungdomsoprøret

Beskrivelsen af billedet i kilde 1 lægger op til, at eleven fortæller om de store kulturelle forskelle, som ungdomsoprøret var udtryk for. Videre kan eleven overveje, i hvor høj grad myndighederne accepterede ungdomsoprøret. Billedet viser jo en ganske fredelig situation, som kan være udtryk for repressiv tolerance: lad bare de unge løbe hornene af sig, så skal de nok falde til ro igen.

I spørgsmålet til kilde 2 opfordres eleven til at diskutere forskellige syn på og forskellige oplevelser af Thy-lejren. Nogle deltagere deltog sikkert kun som nysgerrige tilskuere, og generelt var det kun et fåtal af de unge, der deltog aktivt i ungdomsoprøret.

Hensigten med spørgsmålene til kilde 3 er at bringe eleverne til at diskutere grundlæggende forhold om kulturmøder, ligesom de skal overveje fordele og ulemper ved, at man kan leve sit liv på mange forskellige måder i et samfund. Her kan eleven også inddrage debatten om Christiania.

Energikrisen 1973

Beskrivelsen af billedet i kilde 1 lægger op til, at eleven kommer ind på, hvor afhængig det danske samfund var og er af olie som energikilde.

I arbejdet med spørgsmålene til kilde 2 skal eleven overveje, hvilke muligheder der findes for at mindske energiforbruget i Danmark. I 1970'erne talte man om at isolere husene bedre og om at spare på lys og varme. Eleven kan sætte overvejelserne ind i et historisk perspektiv. I dag bygges der lavenergihuse, og arbejdet med at frigøre os fra olie som energikilde intensiveres.

Hensigten med spørgsmålene til kilde 3 er, at eleven skal redegøre for, at politiske begivenheder og terrorisme rundt om i verden har betydning for oliepriserne. Og endelig skal eleven overveje, om det er muligt at gøre sig uafhængig af olie som energikilde. Her kan eleven eventuelt inddrage viden om brug af atomkraftværker – og kritikken heraf.

Murens fald

Beskrivelsen af billedet i kilde 1 lægger op til, at eleven diskuterer, i hvor høj grad Muren var et fælles østtysk projekt, eller om det var et projekt, der var styret af de kommunistiske politikere.

I spørgsmålet til kilde 2 er det meningen, at eleven skal komme ind på Tysklands dominans generelt i Europa i et historisk perspektiv og specielt Tysklands rolle under Den anden Verdenskrig.

Hensigten med spørgsmålene til kilde 3 er, at eleven skal fortælle om, at Berlinmuren kun er en "mur" ud af flere rundt om i verden. Videre skal eleven overveje og diskutere, at der kan være flere forskellige grunde til, at der bygges "mure". Således lukker nogle mure folk inde, mens andre mure lukker folk ude.

Maastricht 1992

Beskrivelsen af billedet i kilde 1 lægger op til, at eleven kommer ind på, at urolighederne førte til, at politiet for første gang i fredstid skød med skarpt mod demonstranterne. I diskussionen om, hvorfor urolighederne blev så voldsomme, som de gjorde, kan eleven komme ind på, at det nationale kompromis måske mere var politikernes end befolkningens projekt.

Hensigten med spørgsmålene til kilde 2 er, at eleverne skal overveje, hvilke grunde der kan være til, at nogle er for og andre imod EU. Handler det fx dybest set nationalt sammenhold i en globaliseret verden? Eller spiller økonomi en afgørende rolle?

Spørgsmålene til kilde 2 perspektivers i arbejdet med kilde 3. Her kan eleven diskutere, om modstanden mod EU bunder i et ønske om at vende tilbage til

Tilgenemsyn - ikke til undervisning

tidligere tiders nationale sammenhold – og om et sådant projekt er muligt og ønskeligt i dag.

11. september 2001

Billedet i kilde 1 lægger op til, at eleven diskutere terrorangrebets betydning for det enkelte menneske, og videre kan eleven komme ind på, at terror pr. definition rammer den civile befolkning.

Spørgsmål a til kilde 2 skal give eleven mulighed for at overveje, hvilket budskab al-Qaeda vil sende til Vesten ved at udføre terrorangrebet i Madrid 911 dage efter angrebet på World Trade Center, som amerikanerne kalder 9 – 11. Budskabet er tydeligvis: Vi angriber, når det passer os! De øvrige spørgsmål til kilde 2 lægger op til en diskussion af synet på Vestens handlinger under den 1. Golfkrig i 1991, under krigen i Afghanistan fra 2001 og under krigen i Irak fra 2003. Vestens støtte til Israel kan også inddrages i diskussionen.

I arbejdet med kilde 3 skal eleven vurdere risikoen for terrorangreb med masseødelæggelsesvåben, som ud fra Lars Erslev Andersens forskning må siges at være høj. Endelig skal eleven komme med forslag til, hvordan man i Vesten kan minimere risikoen for terrorangreb. Her kan eleven fx inddrage dilemmaet ved at indskrænke den personlige frihed i Vesten for at forhindre terror.

Til gennemsyn - ikke til undervisning